

CEĻĀ UZ DZĪVES MEISTARĪBU

Metodiskais materiāls vispārējās vidējās izglītības
un profesionālās izglītības pedagogiem

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

Valsts izglītības satura centrs

Mīļais, lasītāj!

Naudas vēsturiskais aizsākums meklējams 75 000 gadu pirms Kristus senā pagātnē. Tajā laikā norēķinu līdzeklis bija gliemežvāki, tad cēlmetāli un citi vērtīgi priekšmeti, vēlāk monētas un papīra naudaszīmes, līdz elektroniskajai naudai mūsdienās.

Līdztekus naudas kā samaksas līdzekļa izmantošanas izplatībai ir meklējami arī naudas maiņas, aizdošanas un aizņemšanās pirmsākumi. Sākotnēji tās bija privātpersonas, kuras zemniekiem aizdeva naudu līdz nākamās ražas novākšanai, senajā Grieķijā un Romā bija populāri lombardi – aizņemšanās, iekļājot kādu kustamu mantu. No 11.gs. līdz 16.gs. kristiešiem naudas aizdošana ar procentiem bija aizliegta, tomēr tad aizdevēji bija citu reliģiju pārstāvji, kuri sāka veidot primitīvas bankas, kas ar laiku attīstījās līdz modernām kredītiestādēm. Mūsdienu tehnoloģijas un interneta attīstība aizņemšanos padarījusi viegli pieejamu un ērtu. Varētu šķist, – daži klikšķi un nauda ieripo kontā! Tomēr, tā ir tikai šķietamība!

Lai labāk ļautu orientēties plašajā dažādo finanšu pakalpojumu pasaulē, izvēlēties sev piemērotāko, kā arī plānot savu budžetu, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs ir izveidojis šo metodisko materiālu „Ceļā uz dzīves meistarību!”.

Metodiskā materiāla mērķi ir :

- *rosināt skolēnus, studentus un citus interesentus kritiski izvērtēt banku un citu kredītdevēju sniegtos pakalpojumus, to atšķirības, attīstīt atbildīgu un godīgu attieksmi, risinot finansīalos jautājumus;*
- *veicināt kritisku attieksmi, izvērtējot kredītu nosacījumus, izprast personisko atbildību finanšu darījumos;*
- *aktualizēt zināšanas un izpratni par budžeta plānošanu un nepieciešamību veidot uzkrājumus.*

Es ļoti ceru, ka šis materiāls būs noderīgs un jums palīdzēs sasniegt patiesu dzīves un finanšu meistarību, lai spētu izvēlēties sev vispiemērotākos finanšu pakalpojumus, un tie būtu lielisks instruments labklājības un finanšu veselības uzlabošanai, nevis slogs!

Patiesā cieņā

Baiba Vītoliņa
Patērētāju tiesību aizsardzības
centra direktore

Metodiskā materiāla autore: Anita Jozus.

Dizaina mākslinieks: Jānis Esītis.

Foto materiāls: shutterstock.com®.

Animācijas filmas „Aizņemies atbildīgi” veidotāji: KULTFILMA.

Mācību resursu komplekta „Ceļā uz dzīves meistarību” projekta vadītājs: EKO MEDIA.

Paldies Patērētāju tiesību aizsardzības centra ekspertiem par atbalstu mācību resursu komplekta izstrādē!

Paldies Valsts izglītības satura centram par sadarbību!

Par mācību resursu komplekta saturu ir atbildīgs Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, to aizsargā Autortiesību likums.

ISBN 978-9934-19-385-9

Nodarbību mērķi un sasniedzamie rezultāti izglītojamiem	4
Norādes uz lietpratību	5
1. Atbildīga aizņemšanās	6
1.1. Vajadzības un kredīts	8
1.2. Kredīta nepieciešamības izvērtējums	9
1.3. Kredītu iespējas	11
2. Pieteikšanās kredītam	22
2.1. Kredīta devēji un kredīta izmaksas	23
2.2. Nosacījumi kredīta saņemšanai	31
2.3. Kredītīgumi	32
3. Kredīta atmaksa	47
3.1. Iespēja atmaksāt kredītu pirms termiņa	48
3.2. Kā rīkoties, ja ir kredīta atmaksas grūtības	48
3.3. Sekas, ja kredīts netiek maksāts	49
4. Finanšu plānošana	63
4.1. Budžeta veidošana	64
4.2. Iespējas uzkrājumu veidošanai	67
4.3. „Drošības spilvens”	68
4.4. Uzkrājumi noteiktam mērķim	68
4.5. Uzkrājumi pensijai	68
4.6. Brīvo līdzekļu investēšana	72
4.7. Mājsaimniecību uzkrājumi	73
5. Izmantotie resursi	80

NODARBĪBU MĒRĶI UN SASNIEDZAMIE REZULTĀTI IZGLĪTOJAMIEM

Pilnveidot zināšanas par vēlmēm, vajadzībām, kā arī par nepieciešamību un iespējām tās realizēt

- Izpratīs atšķirību starp vajadzībām un vēlmēm
- Izpratīs faktorus, kas ietekmē lēmumu aizņemties
- Pratīs veikt atbildīgu izvēli
- Spēs izvērtēt finanšu lēmuma rezultātus

Rosināt kritiski izvērtēt banku un citu kredītdevēju sniegtos pakalpojumus, to atšķirības, kā arī attīstīt atbildīgu un godīgu attieksmi, risinot finansiālos jautājumus

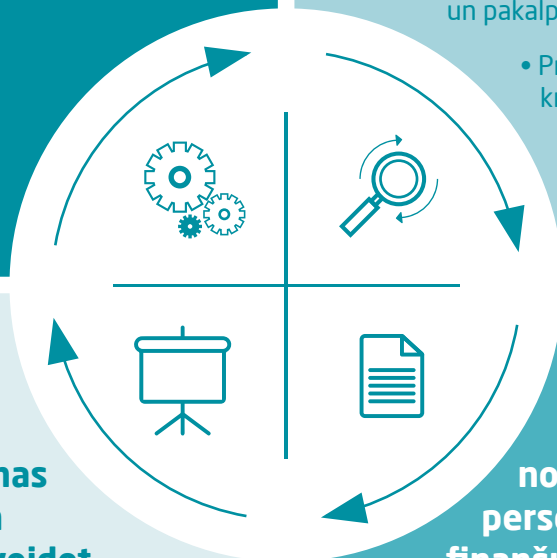
- Spēs atšķirt dažādus kredītdevējus, noteikt to priekšrocības un trūkumus
- Atpazīs, pratīs salīdzināt dažādus kredītdevējus, to piedāvātos produktus un pakalpojumus
- Pratīs kritiski izvērtēt kredītdevēju piedāvājumus

Aktualizēt zināšanas un izpratni par budžeta plānošanas priekšrocībām un nepieciešamību veidot uzkrājumus

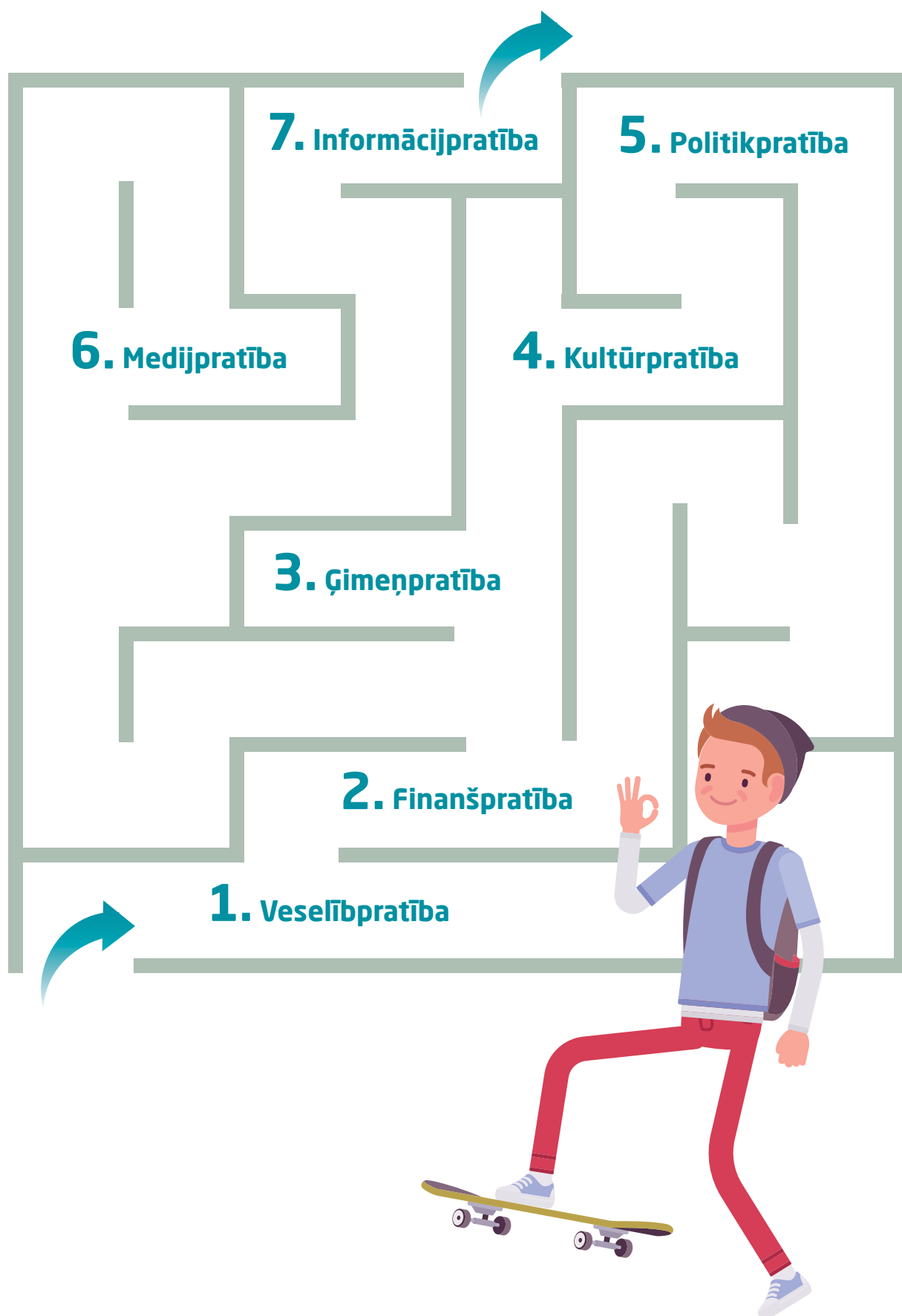
- Būs guvuši izpratni par to, kādas priekšrocības ir budžeta plānošanai un uzkrājumu veidošanai
- Zinās, kādas ir uzkrājumu veidošanas iespējas

Veicināt kritisku attieksmi, izvērtējot kredītu nosacījumus, izprast personisko atbildību finanšu darījumos

- Būs informēti, kā rīkoties, ja nespēj atmaksāt kredītu
- Zinās, kur nepieciešamības gadījumā meklēt informāciju par finanšu produktiem, pienākumiem un tiesībām
- Zinās, kādas ir kredīta neatmaksāšanas sekas

NORĀDES UZ LIETPRATĪBU

1.

ATBILDĪGA AIZŅEMŠANĀS

Aizmaksāti svārki ir siltāki nekā palienēts kažoks.

Latviešu tautas sakāmvārds

NODARBĪBAS MĒRĶIS	Pilnveidot zināšanas par vēlmēm un vajadzībām, kā arī par nepieciešamību un iespējām tās realizēt.
NODARBĪBAS SASNIEDZAMIE REZULTĀTI	• Izpratīs atšķirību starp vēlmēm un vajadzībām. • Izpratīs faktorus, kuri ietekmē patēriņa lēmumus, un mācēs veikt atbildīgu izvēli. • Spēs izvērtēt finanšu lēmuma rezultātus.
IZMANTOJAMĀS MĀCĪBU METODES	<i>Prāta vētra</i> , jautājumi un atbildes, diskusija, situāciju analīze, darbs ar tekstu, darbs ar interneta materiāliem, matemātiskie aprēķini.
NEPIECIEŠAMIE RESURSI	Animācijas filma „Aizņemies atbildīgi!”, interneta pieslēgums, līmlapiņas, dators, projektors, izdales materiāls 1.1. , darba lapas 1.1.– 1.3. , pašpārbaudes lapa 1.1.
NODARBĪBAS APRAKSTS UN NORĀDES UZ LIETPRATĪBU	• Pedagoģs aicina izglītojamos uzrakstīt uz līmlapiņām lietas un pakalpojumus, kas viņiem ir nepieciešami ikdienā, un lietas, ko viņi vēlētos. • Izglītojamie līmlapiņas pielīmē pie tāfeles. • Pedagoģs sniedz īsu ieskatu par vēlmēm un vajadzībām, to atšķirībām un lomu dzīvē un kopā ar izglītojamiem līmlapiņas sagrupē 2 daļās – vēlmēs un vajadzībās. Diskusija: • Vai ir iespējams vienmēr apmierināt visas vajadzības un vēlmes? • Kā rīkoties, ja kādu vēlmi vai vajadzību nav iespējams realizēt? • Kādus kredīta veidus variet nosaukt? • Kuru vajadzību vai vēlmi apmierināšanai būtu nepieciešams kredīts? • Kam kredītu nebūtu vēlams ņemt? • Pedagoģs piedāvā izglītojamiem lēmuma pieņemšanas shēmu un pastāsta, kuri jautājumi būtu jāpārdomā un jāizvērtē, pirms pieņemt lēmumu par kredītu. • Izglītojamie saņem izdales materiālu 1.1.

3.

2.

7.

	Ņemot vērā izglītojamo skaitu klasē, vēlams izdales materiālu sadalīt, lai katra grupa vai pāris iepazīstas ar atšķirīgu teksta daļu. Pēc iepazīšanās ar izdales materiāla saturu, viens no grupas dalībniekiem iepazīstina pārējos audzēkņus ar uzzināto. • Izglītojamie saņem darba lapas – 1.1 un 1.2. un analizē piedāvātās situācijas, pēc tam klasē notiek diskusija par paveikto. Izvērtējot laika faktoru, pedagogs izvēlas, cik un kuras darba lapas izmantos. Šo darbu var veikt arī mājās un rezultātus pārrunāt nākamajā nodarbībā. • Pedagogs piedāvā noskatīties animācijas filmu „Aizņemies atbildīgi!”.
2.	Diskusija pēc animācijas filmas noskatīšanās: • Vai žiroskūteris ir vajadzība vai vēlme?
2.	• Kādas alternatīvas bez kredīta vēl ir Kārlim, ja viņš tomēr nolemj iegādāties žiroskūteri?
3.	• No kā vēl bez našķiem Kārlim būtu jāatsakās, ja viņš ņemtu kredītu?
2.	• Kurās situācijās, jūsuprāt, var apsvērt naudas aizņemšanos kādā no kredītiestādēm?
	• Izglītojamie veic aprēķinus par žiroskūtera izmaksām, ņemot distances kredītu – darba lapa 1.3.
ATGRIEZENISKĀ SAITE	Lai rosinātu izglītojamos nostiprināt iegūtās zināšanas un izvērtēt iegūto informāciju, pedagogs piedāvā izpildīt pašpārbaudes lapu 1.1.

1.1. Vajadzības un kredīts

Mums ir dažādas vajadzības – gan pamatvajadzības, kas nodrošina mūsu eksistenci – ēdiens, ūdens, mājoklis, apģērbs, gan arī vajadzības, kas padara mūsu dzīvi komfortablāku, interesantāku – izglītība, ceļojumi, automašīna, izklaides pasākumi.

Vajadzības atspoguļo to, kas mums pietrūkst. Tās ir subjektīvas, jo dažādiem cilvēkiem tās atšķiras.

ABSOLŪTĀS VAJADZĪBAS – primāras

→ pārtika, mājoklis, apģērbs, u.c.

RELATĪVĀS VAJADZĪBAS – sekundāras

→ izklaides pasākumi, ceļojumi, skaistumkopšanas preces, u.c.

Ir jāsaprot, ka bieži vien mēs gribam vairāk, nekā tas ir vajadzīgs un nekā spējam atļauties. Tādos gadījumos ir jāizvērtē, kā labāk rīkoties – atlikt savu vajadzību apmierināšanu uz laiku, kad būs pieejami vai sakrāti nepieciešamie līdzekļi, vai arī tos aizņemt.

KREDĪTS

Naudas vai preču aizdevums, ko kreditors aizdod debitoram

KREDITORS

Aizdevējs – tas, kurš aizdod naudu

DEBITORS

Aizņēmējs – tas, kurš naudu aizņemas

Nepieciešamību pēc papildu naudas līdzekļiem izjūt gan fiziskas, gan juridiskas personas. Fiziskās personas kredītu parasti izmanto, lai samaksātu par preču iegādi, piemēram, ledusskapi, automašīnu, dzīvojamo māju, mēbelēm, kā arī par izglītību, ceļojumu u.tml.

Juridiskām personām parasti ir nepieciešams kredīts, lai uzsāktu uzņēmējdarbību, to paplašinātu, lai pārpirkto citu uzņēmumu, iegādātos jaunu tehniku vai ražošanas tehnoloģijas, kā arī, lai nodrošinātu apgrozāmā kapitāla nepārtrauktu apriti.

1.2. Kredīta nepieciešamības izvērtēšana

Lai arī kredīts var palīdzēt atrisināt visdažādākās situācijas, ir jāatceras, ka izvēle aizņemties ir atbildīgs lēmums, jo tās ir nopietnas saistības uz ilgāku vai ne tik ilgu laiku. Kredīts ir iespēja iegūt nepieciešamo uzreiz, bet norēķināties vēlāk – ilgākā laika periodā.

KREDĪTU BŪTU IETEICAMS ŅEMT, JA

- Tas ir pārdomāts lēmums, lai apmierinātu būtiskas vajadzības (kredīts kā investīcija), kurām ilgi jākrāj nauda (piemēram, izglītības iegūšana, uzņēmējdarbības uzsākšana, mājokļa vai automašīnas iegāde u.tml.)
- Izņēmuma gadījumā ārkārtas nepieciešamībai, ja radušies neparedzēti tēriņi, kuriem nav sakrāti naudas līdzekļi no „drošības spilvena” (skat.4.3.), vai kuru rašanās nav apdrošināta (piemēram, medicīnas pakalpojumiem vai jaunas sadzīves tehnikas iegādei, ja vecā negaidīti ir „izgājusi no ierindas” u.tml.)

KREDĪTS NAV PAPILDU IENĀKUMS, BET AIZDEVUMS, KURŠ PĒC TAM JĀATDOD!

Kredītu nevajadzētu ņemt, lai nodrošinātu dzīvesveidu, ko nevar atļauties, piemēram, izklaidēm un luksusa preču iegādei. Atbildīga aizņemšanās paredz, ka cilvēks vienmēr zina, ka spēs atmaksāt kredītu. Neaizņemties vairāk, kā ir nepieciešams!

PIRMS AIZŅEMŠANĀS UZDOD SEV JAUTĀJUMUS!

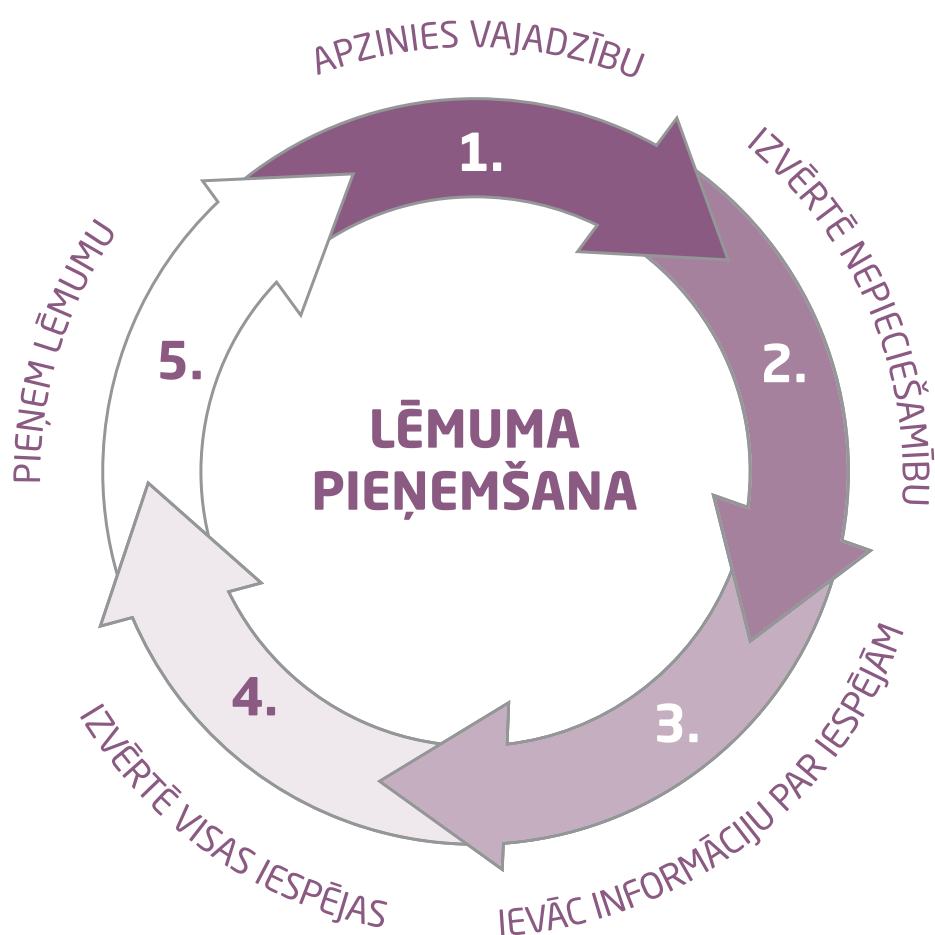
- Kāds ir kredīta mērķis? Kā vēl var to sasniegt?
- Vai kredīts man tiešām ir nepieciešams?
- Cik liela ir nepieciešamā summa?
- Vai kredīts ir vienīgā iespēja tikt pie šīs summas?
- Vai mani ienākumi nodrošina kredīta atmaksu ilgākā laika periodā?
- Kurš no kredīta veidiem (patēriņa kredīts, hipotekārais kredīts, kredītkarte, studiju kredīts, studējošā kredīts vai kāds cits) vislabāk atbilst manām vajadzībām?
- Kā es plānoju atmaksāt kredītu? Vai es to varu atļauties?
- Kā kredīts ietekmēs manu ikdienu, kā tas ietekmēs manas ģimenes ikdienu?

IZVĒRTĒ!

- Savus ienākumus, aprēķinot ikmēneša ienākumu proporciju pret ikmēneša izdevumiem.
- Plusus un mīnus gan kredīta ņemšanai, gan kredīta atlikšanai.
- Vai izdevumi nav lielāki par ienākumiem – ja tas notiek regulāri, tad kredīts nebūs piemērotākais risinājums finanšu problēmām.
- Kā spēsi samaksāt kredīta maksājumus, ja samazināsies vai uz laiku zudīs ienākumi?
- Vai spēsi veikt maksājumus, ja procentu likme pieaugs?

Šodien kredīti, kurus izsniedz gan bankas, gan nebanku kreditētāji, ir ātri pieejami. Tomēr, ja kredīta ņemšanas brīdī kredīta atmaksas iespējas netiek rūpīgi apdomātas, kredīta atdošana reizēm var būt sāpīgs process.

1.3. Kredītu iespējas

KREDĪTI VAR BŪT

ĪSTERMIŅA
(līdz gadam)

VIDĒJA TERMIŅA
(1-3 gadi)

ILGTERMIŅA
(3-20 gadi un ilgāk)

Normatīvajos aktos nav noteiktas konkrētas kredītu produktu definīcijas, tāpēc katram kredīta devējam produkta nosacījumi var arī atšķirties.

JĒDZIENU SKAIDROJUMS

PATĒRIŅA KREDĪTS

- Aizdevums privātpersonām, kuru piešķir gan bankas, gan nebanku kredīta devēji. Parasti tas ir uz vienu vai vairākiem gadiem un jāatmaksā pakāpeniski, katru mēnesi veicot maksājumu.
- Piemērots situācijai, kad nepieciešama konkrēta naudas summa noteiktam mērķim vai pirkumam (vienreizējam tēriņam), piemēram, mājokļa remontam, sadzīves tehnikas iegādei, automašīnas iegādei, ārstēšanās izmaksu segšanai u.c. mērķiem.

KREDĪTKARTE

- Karte, kas piesaistīta atsevišķam kontam ar kredīta limitu. Atšķirībā no patēriņa kredīta, ja kredītkartes iztērētais kredīta limits ir daļēji vai pilnībā atmaksāts, to var izmantot atkārtoti.
- Piemērota situācijām, ja neliels aizdevums nepieciešams ik pa laikam vai arī kā rezerve dažādām situācijām (piemēram, dodoties ceļojumā).
- Izsniedz gan bankas, gan nebanku kredīta devēji. Reizēm kopā ar kredītkarti tiek piedāvāti papildu labumi, piemēram, ceļojuma, pirkumu apdrošināšana.

KREDĪTLĪNIJA (PĀRSNIEGUMA KREDĪTS)

- Piemērota tad, ja nepieciešamo kredīta summu vēlas izmantot pakāpeniski – pa daļām.
- Aizdevējs piešķir kredītlīnijas limitu (bankas to piešķir aizņēmēja algas kontam), atļaujot aizņēmējam izmantot aizdevēja naudas līdzekļus līdz noteiktam kredītlīnijas limitam, maksājot procentus par limita izmantošanu. Parasti kredītlīnijas limita darbības termiņš ir viens gads, bet var būt arī garāks termiņš.

„ĀTRAIS KREDĪTS”

- Par „ātro kredītu” parasti sauc nebanku kreditētāju aizdevumu, kas noslēgts, izmantojot interneta, telekomunikāciju vai cita veida distances saziņas līdzekli. Parasti tas ir nelielas summas aizdevums, kas jāatmaksā pēc 7, 14 vai 30 dienām, taču var būt arī uz garāku termiņu, sastādot aizdevuma atmaksas grafiku. Piemērots neparedzētām situācijām, kad ātri nepieciešami naudas līdzekļi.

HIPOTEKĀRAIS KREDĪTS

- Kredīts nekustamā īpašuma iegādei vai kredīts, kura atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku (Zemesgrāmatu nodaļa pēc kredīta devēja pieprasījuma reģistrē ķīlu (hipotēku) nekustamajam īpašumam). Aizdevuma neatmaksāšanas gadījumā kredīta devējs pārdod ķīlu izsolē tiesas ceļā.
- Hipotekārie kredīti galvenokārt paredzēti mājokļa iegādei, labiekārtošanai, remontam un būvniecībai, kā arī citu lielāku pirkumu apmaksai.

STUDIJU KREDĪTS

- Ilgtermiņa aizdevums, kas paredzēts mācību maksas segšanai gan pilna, gan nepilna laika studentiem.
- Bankas piedāvā segt līdz 100% no studiju maksas bez valsts galvojuma. Ik gadu tiek rīkota arī izsole bankām par iespēju studiju kredītu izsniegt ar valsts galvojumu.
- Kredīta saņemšanai ir nepieciešams galvinieks, piemēram, kāds no vecākiem.

STUDĒJOŠĀ KREDĪTS

- Ilgtermiņa aizdevums, kas paredzēts studenta ikdienas izdevumu segšanai – transporta izdevumiem, dienesta viesnīcas apmaksai, grāmatu iegādei un citu izdevumu segšanai.
- Studējošā kredīta apmērs vienam studējošajam mēnesī Latvijas augstākās izglītības iestādēs nepārsniedz 80% no valstī noteiktās minimālās mēneša algas apjoma. Kredītu izmaksā 10 mēnešus gadā (izņemot jūliju un augustu).
- Kredīta saņemšanai ir nepieciešams galvinieks, piemēram, kāds no vecākiem.

PREČU VAI PAKALPOJUMU PIRKUMS AR ATLIKTU MAKSĀJUMU (PRECES UZ NOMAKSU)

- Preču vai pakalpojumu pirkšana uz nomaksu, maksājot kredīta devējam maksājumus saskaņā ar līgumu. Atšķirībā no finanšu līzinga pircējam īpašuma tiesības uz nopirkto preci pāriet uzreiz.

FINANŠU LĪZINGS

- Visbiežāk izmanto auto iegādei. Līzings devējs iegādājas līzings ņēmēja izvēlēto līzings objektu, iegūstot uz to īpašuma tiesības un nodod līzings ņēmējam lietošanā. Līzings perioda laikā līzings ņēmējs veic ikmēneša maksājumus, sedzot līzings objekta vērtību. Tiklīdz ir nokārtotas visas līzings līgumā noteiktās saistības, līzings objekts nonāk līzings ņēmēja īpašumā.
- Atgriezeniskā finanšu līzings gadījumā līzings devējs aizdod naudas līdzekļus pret līzings ņēmēja īpašumā esošu lietu, piemēram, automašīnu, kuru pēc tam izpērk.

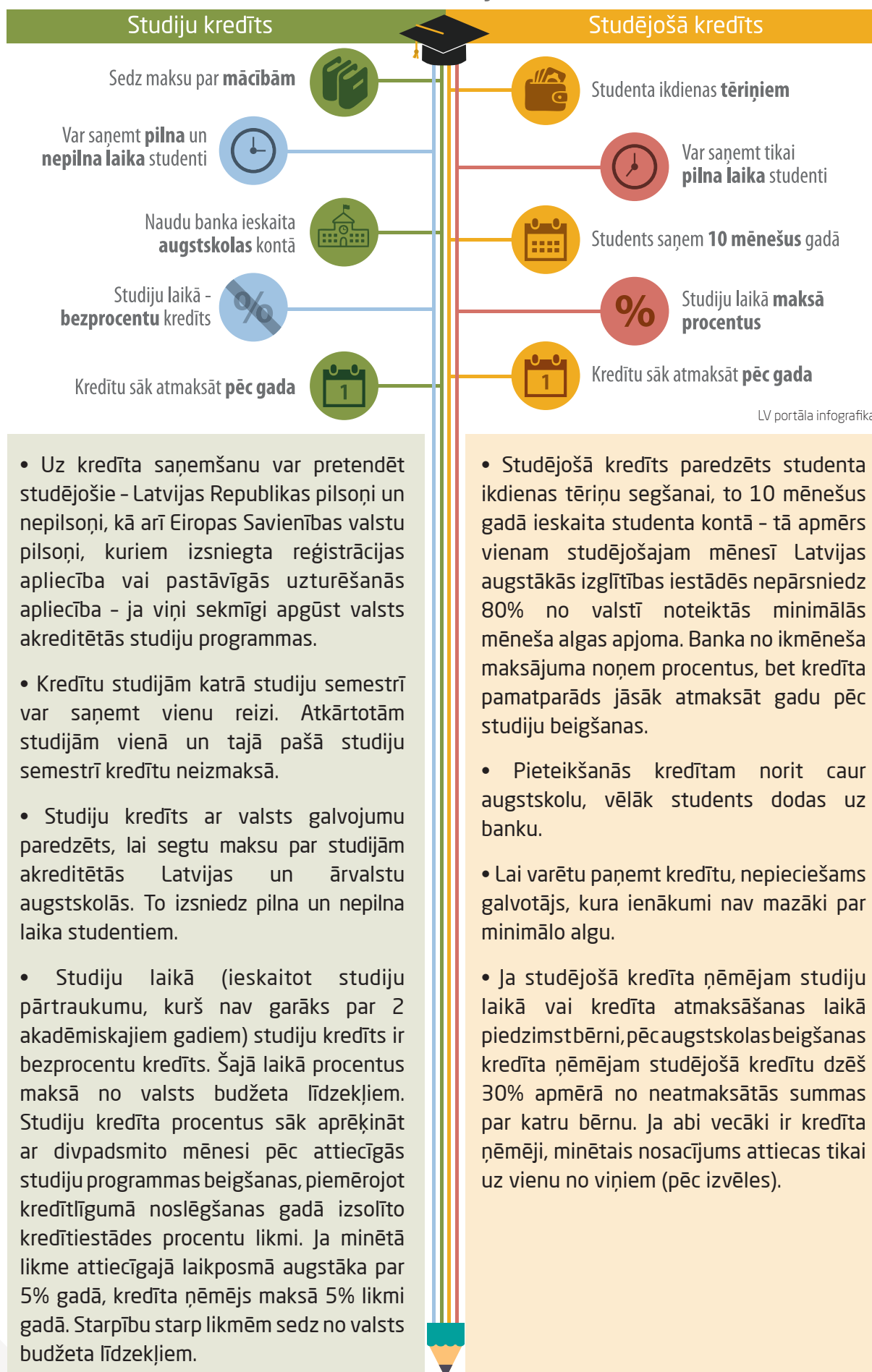
OPERATĪVAIS LĪZINGS (NOMA)

- Operatīvā līzings gadījumā līzings devējs iegādājas līzings ņēmēja izvēlēto līzings objektu un nodod to līzings ņēmēja lietošanā (nomā) līdz noteiktam termiņam. Šajā laikā līzings ņēmējs veic līzings maksājumus, izmaksājot līzings amortizācijas (nolietojuma) vērtību.
- Līgumam beidzoties, līzings ņēmējam ir vairākas iespējas:
 - pagarināt līzings līgumu (pārformējot to par finanšu līzingu), un līzings ņēmējs atmaksā atlikušo līzings objekta vērtību pakāpeniski;
 - izmantot izpirkšanas tiesības par iepriekš atrunāto vērtību;
 - nodot izpirkšanas tiesības citai personai, atdot līzings objektu pārdevējam.
- Parasti operatīvajā līzings iegādājas jaunas automašīnas.

PILNA SERVISA LĪZINGS

- Līzings ņēmējs saņem lietošanā ne tikai transporta līdzekli, bet izmanto vēl citas līzings devēja piedāvātās priekšrocības. Piemēram, līzings devējs veic sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu (OCTA), brīvprātīgo sauszemes transportlīdzekļu apdrošināšanu (KASKO), vadītāja un pasažieru apdrošināšanu, automašīnas reģistrēšanu *Ceļu satiksmes drošības direkcijā* (CSDD), sedz ikgadējās transporta līdzekļa nodevas un tehniskās apskates izmaksas, regulāri rūpējas par spēkrata apkopi visa perioda laikā, nodrošina automašīnas transportēšanu uz/no servisa, nodrošina klienta transporta līdzekli ar ziemas riepu komplektu u.tml.
- Izmaksas, kas rodas, izmantojot papildu atrunātos pakalpojumus, līzings ņēmējs apmaksā pakāpeniski, tās tiek pievienotas ikmēneša līzings maksājumam.

KREDĪTI AR VALSTS GALVOJUMU STUDENTIEM

Izdales materiāls 1.1.

JĒDZIENU SKAIDROJUMS

PATĒRIŅA KREDĪTS

- Aizdevums privātpersonām, kuru piešķir gan bankas, gan nebanku kredīta devēji. Parasti tas ir uz vienu vai vairākiem gadiem un jāatmaksā pakāpeniski, katru mēnesi veicot maksājumu.
- Piemērots situācijai, kad nepieciešama konkrēta naudas summa noteiktam mērķim vai pirkumam (vienreizējam tēriņam), piemēram, mājokļa remontam, sadzīves tehnikas iegādei, automašīnas iegādei, ārstēšanās izmaksu segšanai u.c. mērķiem.

KREDĪTKARTE

- Karte, kas piesaistīta atsevišķam kontam ar kredīta limitu. Atšķirībā no patēriņa kredīta, ja kredītkartes iztērētais kredīta limits ir daļēji vai pilnībā atmaksāts, to var izmantot atkārtoti.
- Piemērota situācijām, ja neliels aizdevums nepieciešams ik pa laikam vai arī kā rezerve dažādām situācijām (piemēram, dodoties ceļojumā).
- Izsniedz gan bankas, gan nebanku kredīta devēji. Reizēm kopā ar kredītkarti tiek piedāvāti papildu labumi, piemēram, ceļojuma, pirkumu apdrošināšana.

KREDĪTLĪNIJA (PĀRSNIEGUMA KREDĪTS)

- Piemērota tad, ja nepieciešamo kredīta summu vēlas izmantot pakāpeniski – pa daļām.
- Aizdevējs piešķir kredītlīnijas limitu (bankas to piešķir aizņēmēja algas kontam), atļaujot aizņēmējam izmantot aizdevēja naudas līdzekļus līdz noteiktam kredītlīnijas limitam, maksājot procentus par limita izmantošanu. Parasti kredītlīnijas limita darbības termiņš ir viens gads, bet var būt arī garāks termiņš.

„ĀTRAIS KREDĪTS”

- Par „ātro kredītu” parasti sauc nebanku kreditētāju aizdevumu, kas noslēgts, izmantojot interneta, telekomunikāciju vai cita veida distances saziņas līdzekli. Parasti tas ir nelielas summas aizdevums, kas jāatmaksā pēc 7, 14 vai 30 dienām, taču var būt arī uz garāku termiņu, sastādot aizdevuma atmaksas grafiku. Piemērots neparedzētām situācijām, kad ātri nepieciešami naudas līdzekļi.

HIPOTEKĀRAIS KREDĪTS

- Kredīts nekustamā īpašuma iegādei vai kredīts, kura atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku (Zemesgrāmatu nodaļa pēc kredīta devēja pieprasījuma reģistrē ķīlu (hipotēku) nekustamajam īpašumam). Aizdevuma neatmaksāšanas gadījumā kredīta devējs pārdod ķīlu izsolē tiesas ceļā.
- Hipotekārie kredīti galvenokārt paredzēti mājokļa iegādei, labiekārtošanai, remontam un būvniecībai, kā arī citu lielāku pirkumu apmaksai.

STUDIJU KREDĪTS

- Ilgtermiņa aizdevums, kas paredzēts mācību maksas segšanai gan pilna, gan nepilna laika studentiem.
- Bankas piedāvā segt līdz 100% no studiju maksas bez valsts galvojuma. Ik gadu tiek rīkota arī izsole bankām par iespēju studiju kredītu izsniegt ar valsts galvojumu.
- Kredīta saņemšanai ir nepieciešams galvinieks, piemēram, kāds no vecākiem.

STUDĒJOŠĀ KREDĪTS

- Ilgtermiņa aizdevums, kas paredzēts studenta ikdienas izdevumu segšanai – transporta izdevumiem, dienesta viesnīcas apmaksai, grāmatu iegādei un citu izdevumu segšanai.
- Studējošā kredīta apmērs vienam studējošajam mēnesī Latvijas augstākās izglītības iestādēs nepārsniedz 80% no valstī noteiktās minimālās mēneša algas apjoma. Kredītu izmaksā 10 mēnešus gadā (izņemot jūliju un augustu).
- Kredīta saņemšanai ir nepieciešams galvinieks, piemēram, kāds no vecākiem.

PREČU VAI PAKALPOJUMU PIRKUMS AR ATLIKTO MAKSĀJUMU (PRECES UZ NOMAKSU)

- Preču vai pakalpojumu pirkšana uz nomaksu, maksājot kredīta devējam maksājumus saskaņā ar līgumu. Atšķirībā no finanšu līzinga pircējam īpašuma tiesības uz nopirkto preci pāriet uzreiz.

FINANŠU LĪZINGS

- Visbiežāk izmanto auto iegādei. Līzings devējs iegādājas līzings ņēmēja izvēlēto līzings objektu, iegūstot uz to īpašuma tiesības un nodod līzings ņēmējam lietošanā. Līzings perioda laikā līzings ņēmējs veic ikmēneša maksājumus, sedzot līzings objekta vērtību. Tiklīdz ir nokārtotas visas līzings līgumā noteiktās saistības, līzings objekts nonāk līzings ņēmēja īpašumā.
- Atgriezeniskā finanšu līzings gadījumā līzings devējs aizdod naudas līdzekļus pret līzings ņēmēja īpašumā esošu lietu, piemēram, automašīnu, kuru pēc tam izpērk.

OPERATĪVAIS LĪZINGS (NOMA)

- Operatīvā līzings gadījumā līzings devējs iegādājas līzings ņēmēja izvēlēto līzings objektu un nodod to līzings ņēmēja lietošanā (nomā) līdz noteiktam termiņam. Šajā laikā līzings ņēmējs veic līzings maksājumus, izmaksājot līzings amortizācijas (nolietojuma) vērtību.
- Līgumam beidzoties, līzings ņēmējam ir vairākas iespējas:
 - pagarināt līzings līgumu (pārformējot to par finanšu līzingu), un līzings ņēmējs atmaksā atlikušo līzings objekta vērtību pakāpeniski;
 - izmantot izpiršanas tiesības par iepriekš atrunāto vērtību;
 - nodot izpiršanas tiesības citai personai, atdot līzings objektu pārdevējam.
- Parasti operatīvajā līzings iegādājas jaunas automašīnas.

PILNA SERVISA LĪZINGS

- Līzings ņēmējs saņem lietošanā ne tikai transporta līdzekli, bet izmanto vēl citas līzings devēja piedāvātās priekšrocības. Piemēram, līzings devējs veic sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu (OCTA), brīvprātīgo sauszemes transportlīdzekļu apdrošināšanu (KASKO), vadītāja un pasažieru apdrošināšanu, automašīnas reģistrēšanu *Ceļu satiksmes drošības direkcijā* (CSDD), sedz ikgadējās transporta līdzekļa nodevas un tehniskās apskates izmaksas, regulāri rūpējas par spēkrata apkopi visa perioda laikā, nodrošina automašīnas transportēšanu uz/no servisa, nodrošina klienta transporta līdzekli ar ziemas riepu komplektu u.tml.
- Izmaksas, kas rodas, izmantojot papildu atrunātos pakalpojumus, līzings ņēmējs apmaksā pakāpeniski, tās tiek pievienotas ikmēneša līzings maksājumam.

Darba lapa 1.1.

Situāciju analīze

1. Situācija nr.1.

Zanda dzīvo pie vecākiem un studē augstskolā. 3 reizes nedēļā vakaros viņa strādā kafejnīcā, par to saņemot algu 380 EUR mēnesī. Naudas nav daudz, un Zanda ne vienmēr var atļauties veikalā sev nopirkt tādas drēbes, kā gribētu. Zanda skolas laikā ir apguvusi šūšanas prasmes, tāpēc viņa ir izlēmusi, ka var pati sev uzšūt skaistas kleitas. Šim mērķim Zandai vajag nopirkt kvalitatīvu šujmašīnu, kura maksā 290 EUR.

2. Situācija nr.2.

Kalvis strādā par pārdošanas konsultantu un dzīvo pie vecākiem. Viņš pelna 900 EUR mēnesī. Kalvim ir daudz draugu, un viņš vēlas ar vērienu nosvinēt savu 20 gadu dzimšanas dienu. Kalvis ir atradis viesu māju ezera krastā, tomēr līdzekļu nepietiek – par telpu īri jāmaksā 300 EUR, vēl 700 EUR par mielastu un dzērieniem.

Darba lapa 1.2.

Izvēlies vienu no situāciju variantiem **darba lapā 1.1.**! Izvērtē Zandas un Kalvja kredīta aizņemšanās nepieciešamību pēc minētajiem kritērijiem.

Situācija nr. _____

Kredīta plusi

Kredīta mīnusi

Riski

Ieguvumi

Darba lapa 1.3.

Noskaties animācijas filmu „Aizņemies atbildīgi!” un veic situācijas analīzi!

Uzzini, kādas būs žiroskūtera izmaksas, ja Kārlis tā iegādei pie „ātro kredītu” aizdevēja ņems kredītu 270 EUR ar termiņu uz 12 mēnešiem?

Informācijai par kredīta izmaksām un atmaksas grafiku izmanto „ātro kredītu” aizdevēju interneta piedāvājumus, piemēram, *vivus.lv*, *credit24.lv* u.tml.

Izvērtē apgalvojumus un vismaz ar diviem argumentiem pamato savu vērtējumu!

PIRMS PIENĒMT LĒMUMU PAR KREDĪTU, IR RŪPĪGI JĀIEPAZĪSTĀS AR KREDĪTA DEVĒJU PIEDĀVĀJUMIEM

☐ noteikti piekrītu

☐ piekrītu daļēji

☐ nepiekrītu

ZINĀŠANAS PAR KREDĪTA PATIESAJĀM IZMAKSĀM VAR IETEKMĒT LĒMUMA PIENĒMŠANU

☐ noteikti piekrītu

☐ piekrītu daļēji

☐ nepiekrītu

Pašpārbaudes lapa 1.1.

Sagrupē preces un pakalpojumus vajadzībās un vēlmēs!

Atzīmē, kā iegādei tu ņemtu kredītu!

Kurš no kredītu veidiem (patēriņa kredīts, „ātrais kredīts”, hipotekārais kredīts, kredītkarte, studiju kredīts, studējošā kredīts, neviens) būtu piemērotākais konkrēto vajadzību apmierināšanai?

Prece / Pakalpojums	Vajadzība / Vēlme	Jā / Nē kredītam	Kredīta veids
koncerta apmeklējums			
trauku mazgājamā mašīna			
dzīvoklis jaunai ģimenei			
veļas mazgājamā mašīna			
traktors zemniekam			
dzimšanas dienas ballīte			
maizes krāsns uzņēmējam			
zāles			
studijas			
automašīna			
ceļojums			
rezerves nauda ceļojumā			
vasarnīca			

2.

PIETEIKŠANĀS KREDĪTAM

Septiņas reizes nomēri, vienreiz nogriez.

Latviešu tautas sakāmvārds

NODARBĪBAS MĒRĶIS	Rosināt kritiski izvērtēt banku un citu kredīta devēju sniegtos pakalpojumus, to atšķirības. Veicināt atbildīgu un godīgu attieksmi, risinot finansiālos jautājumus.
NODARBĪBAS SASNIEDZAMIE REZULTĀTI	• Spēs atšķirt dažādus kredīta veidus, noteikt to priekšrocības un trūkumus. • Atpazīs, pratīs salīdzināt dažādas finanšu iestādes, to piedāvātos produktus un pakalpojumus, kā arī pratīs kritiski tos izvērtēt.
IZMANTOJAMĀS MĀCĪBU METODES	Informācijas analīze (tiek analizēti piedāvātie interneta resursi, reklāmas, ekspertu viedokļi), jautājumi un atbildes, diskusija, matemātiskie aprēķini.
NEPIECIEŠAMIE RESURSI	Interneta pieslēgums, projektor, ekrāns, darba lapas 2.1.–2.7. , izdales materiāli 2.1. –2.3.
NODARBĪBAS APRAKSTS UN NORĀDES UZ LIETPRATĪBU	• Pedagoģs nodarbības sākumā rosina diskusiju par aizņemšanos. Iespējamie jautājumi diskusijai: • Vai esi kādreiz kaut ko aizņēmis? • Kādus nosacījumus tev noteica aizdevējs? • Kā veicās ar aizņēmuma atdošanu? • Vai, tavuprāt, ir jāievēro aizņēmuma nosacījumi? Kāpēc? • Pedagoģs paskaidro, ka šīs nodarbības tēma ir kredīta ņemšana bankās un no nebanku kredīta devējiem, kā arī par kredīta devējiem un kredīta izmaksām. • Izglītojamie strādā pāros vai grupās. Saņem darba lapu 2.1., kurā ieraksta sev zināmās bankas vai nebanku kredīta devējus, kur iespējams noformēt kredītu, un to, kur ir uzzinājuši par šīm iespējām (laiks 5 min). • Izglītojamie pārrunā apkopotos rezultātus, kā arī secina par „ātro kredītu” reklāmas nozīmīgumu lēmuma pieņemšanā. • Pedagoģs piedāvā iepazīties ar nebanku kredīta devēju kopīgo kredītportfeli, lai izglītojamie gūtu izpratni par nebanku kredīta devēju izsniegto kredītu apjomu un struktūru, kā arī izpildītu uzdevumus darba lapā 2.2.

7.

6.

2.

7.

- Izglītojamie izvērtē izsniegto kredīta apjomu pieaugumu un pieprasītos kredītus un atbild uz jautājumiem [darba lapā 2.2.](#) iepazīstina ar savu viedokli pārējos.
- Izglītojamie izpēta piedāvāto informāciju [darba lapā 2.3.](#)
- Izglītojamie analizē situāciju un atbild uz jautājumiem [darba lapā 2.4.](#)
- [Darba lapā 2.6.](#) izglītojamie analizē piedāvāto informāciju no izdales materiāliem 2.1. –2.2.

ATGRIEZENISKĀ SAITE

Izglītojamies aicina izvērtēt piedāvāto [izdales materiālu 2.1.](#) un [2.2.](#) saturu, kā arī aizpildīt [darba lapu 2.5.](#) un/vai analizēt nebanku aizdevēju reklāmas [darba lapā 2.7.](#), izmantojot [izdales materiālu 2.3.](#)

2.1. Kredīta devēji un kredīta izmaksas

Ja ir pieņemts lēmums finanses aizņemties, jāizvērtē, kurš kredīta devējs būs piemērotākais. Šajā gadījumā ir jāiepazīstas ar informāciju par nosacījumiem, kādus piedāvā dažādie kredīta devēji. Aizņemties naudu ir atbildīgs lēmums, tādēļ ir jāizpēta visas iespējas.

Ir banku un nebanku kredīta devēji, kā arī kredītu starpnieki, kuri palīdz izvēlēties un noformēt aizdevumu.

KREDĪTA SAŅĒMŠANAS PROCESS

PIETEIKUMS

LĒMUMS

LĪGUMS

KREDĪTS

JĒDZIENU SKAIDROJUMS

BANKA

- Finanšu iestāde, kas ieguvusi tiesības piesaistīt noguldījumus, izsniegt kredītus un veikt citas banku operācijas.
- Licenci izsniedz Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK).
- Piedāvā daudzveidīgus finanšu pakalpojumus.
- Latvijā darbojas arī ārvalstu banku filiāles.

NEBANKU KREDITĒŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJI

- Licenci izsniedz Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (PTAC).
- Katrs kredīta devējs izvēlas, vai piedāvās vienu vai vairākus kredīta veidus.
- Kredītus piedāvā internetā, pie sadarbības partneriem vai klientu apkalpošanas vietās.

KREDĪTA STARPNIĒKS

- Fiziska vai juridiska persona, kura darbojas nevis kā kredīta devējs, bet piedāvā kredīta līgumu viena vai vairāku kredīta devēju vārdā.
- Palīdz kredīta ņēmējam atrast piemērotāko aizņēmuma veidu un kredīta devēju.
- Kredīta starpniekiem nav jāreģistrējas, izņemot gadījumu, ja tas piedāvā hipotekāros kredītus (reģistrāciju veic PTAC).

Bankas piesaista noguldījumus, kurus tālāk izmanto kredītu izsniegšanā, savukārt nebanku kredītdevēji kredītos izsniedz savus līdzekļus. Bankas piedāvā visplašāko kredītu pakalpojumu loku, taču līdzīgi dara arī vairāki nebanku kredītdevēji. Savukārt citi nebanku kredītdevēji piedāvā tikai noteikta veida, standartizētus kredīta pakalpojumus. Bankas kredītus parasti sasaista ar norēķinu (algas) kontu, to atmaksa lielākoties ir automātiska, ja vien norēķinu kontā ir pietiekami daudz naudas līdzekļu.

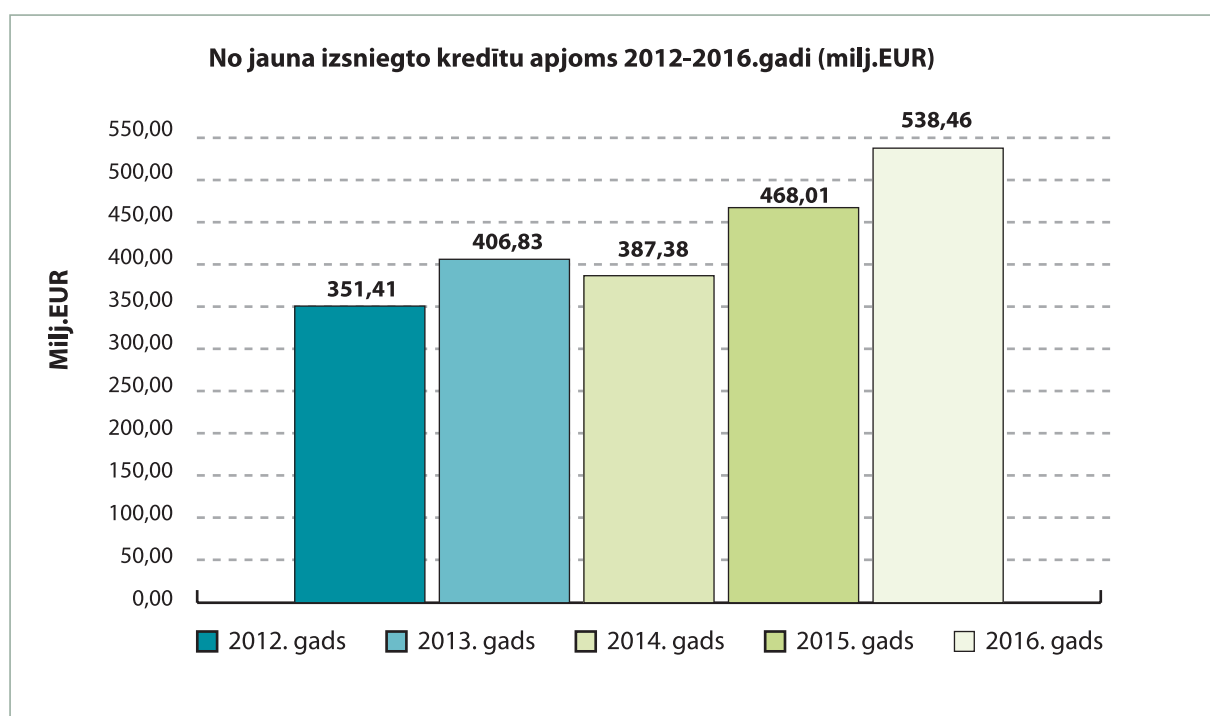
Arvien vairāk kredīta devēji (bankas un nebanku kredītdevēji) digitalizējas, piedāvājot kredīta līgumu noslēgšanu interneta vidē.

Mūsdienās sarūk banku un nebanku kredītdevēju atšķirības. *Fintech* un digitalizācijas ietekmē arī bankas sāk aizdevumus piedāvāt ātri un interneta vidē.

Būtiski ir pirms kredīta pieteikuma nosūtīšanas pārlicināties, vai nebanku aizdevējs ir saņēmis speciālo atļauju (licenci) kredīta pakalpojumu sniegšanai. PTAC mājaslapā www.ptac.gov.lv ir pieejams saraksts ar licencētiem nebanku aizdevējiem. 2017.gada 30.septembrī ir 59 spēkā esošas licences kapitālsabiedrībām kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai. Informācija par speciālo atļauju (licenci) aizdevējiem ir jānorāda arī savā interneta mājas lapā un pakalpojumu sniegšanas vietā.

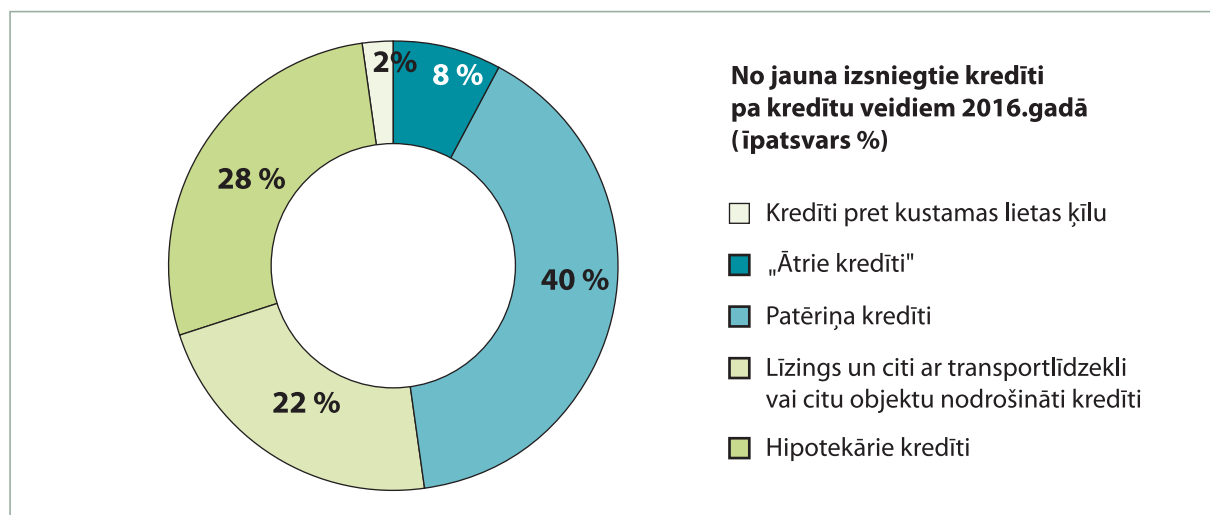
Ja patērētājs ir saņēmis aizdevumu pie kredītu devēja, kurš nav saņēmis speciālo atļauju (licenci) kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai, tad strīdu gadījumā PTAC būs ierobežotas iespējas sniegt palīdzību.

DATI PAR NEBANKU KREDĪTA DEVĒJIEM

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs.

Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/2016_parskats_par_nebanku_kredit_tirgu_0.pdf

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs.

Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/2016_parskats_par_nebanku_kredit_tirgu_0.pdf

Lai izvērtētu kredītu piedāvājumus, ir iespējams apmeklēt aizdevējus klātienē, meklēt informāciju interneta mājas lapās vai zvanīt.

Noteikti ir nepieciešams salīdzināt vairākus kredītu devēju piedāvājumus!

Ja lēmumu pieņem kredīta reklāmas ietekmē, ir jārēķinās ar iespējamajiem riskiem, kas var ietekmēt lēmuma pieņemšanu. Sabiedriskajos medijos un interneta portālos redzamas daudz un dažādas reklāmas, kas informē par kredītu iespējām. Ir jāizvērtē reklāmu atbilstība reālajai situācijai. Bieži dzirdētā reklāmas saukļa „aizņemies ātri un ērti” iespaidā liela daļa cilvēku, nevēloties apgrūtināt radus un draugus, izvēlas ņemt kredītu, neizvērtējot nepieciešamību un nepārdomājot piemērotāko kredīta veidu.

JĒDZIENU SKAIDROJUMS

PROCENTI

- Tā ir maksa par kapitāla izmantošanu. Procenti ir atlīdzība, ko vēlas saņemt kredīta devējs par naudas aizdošanu kredīta ņēmējam (debitoram). Jo garāks kredīta termiņš, jo vairāk samaksāsi kredīta devējam procentos, lai gan ikmēneša maksājumi būs mazāki.

FIKSĒTĀ PROCENTU LIKME

- Tiek noteikta uz ilgāku laika posmu vai pat uz visu kredīta līguma termiņu. Fiksētā likme pārsvarā ir augstāka par mainīgo likmi kredītlikuma noslēgšanas brīdī, jo kredītdevējs tādējādi nodrošina sevi pret risku, ka naudas tirgū var notikt krasas pārmaiņas.

MAINĪGĀ PROCENTU LIKME

- Sastāv no mainīgās starpbanku procentu likmes (EURIBOR - eiro, LIBOR - dažādām valūtām) un kredītdevēja noteiktās nemainīgās papildu likmes. Šo likmi parasti pārskata reizi 1, 3 vai 6 mēnešos atkarībā no tā, kāda likme izvēlēta un noteikta kredīta līgumā. Mainīgā likme parasti ir zemāka par fiksēto likmi kredītlikuma noslēgšanas brīdī, bet tā svārstās saskaņā ar tirgus situāciju ik pēc 1, 3 vai 6 mēnešiem, kas attiecīgi var palielināt vai samazināt ikmēneša maksājuma apmēru.
- Kredītdevēja noteiktā nemainīgā papildu likme ir atkarīga no vairākiem faktoriem — ienākumu apjoma, līdzšinējās sadarbības ar banku, kredīta/ķīlas attiecības un kredīta nodrošinājuma tirgus vērtības un citiem faktoriem.

MAKSA PAR KREDĪTA NOFORMĒŠANU

- Par kredītlikuma noformēšanu un naudas izsniegšanu kredītdevējs atsevišķiem kredīta veidiem var piemērot papildu maksu no kredīta summas. Lielākoties šāda maksa tiek prasīta patēriņa kredītiem, hipotekāriem kredītiem un līzingsiem.

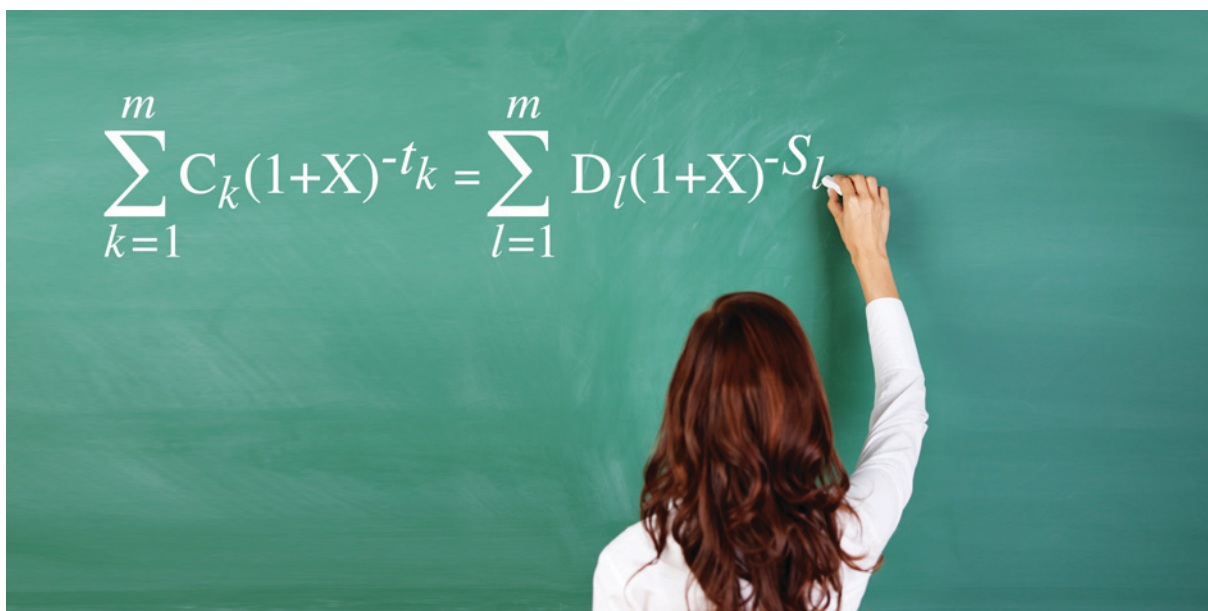
HIPOTEKĀRĀ KREDĪTA PAPILDU IZMAKSAS

- Īpašuma vērtēšana
- Valsts noteiktās kancelejas nodevas
- Zemesgrāmatas nodevas
- Ķīlas reģistrēšana
- Maksa par dažādu dokumentu sastādīšanu un apstiprināšanu pie notāra
- Iegādātā īpašuma apdrošināšana, kas ir jāatjauno katru gadu
- Vienreizējā samaksa par kredīta izsniegšanu jeb naudas resursu sagādi

JĒDZIENU SKAIDROJUMS

GADA PROCENTU LIKME (GPL)

- Procentos izteiktas kredīta kopējās izmaksas, ieskaitot aizdevuma procentus, līguma komisiju un citas izmaksas, kas jāmaksā par kredīta piešķiršanu.
- GPL iekļaušana līgumos ir paredzēta kredīta izmaksu salīdzināšanai.
- Jo augstāka būs GPL, jo dārgāks kredīts.

Kredīta devēji var noteikt arī citas izmaksas

JĒDZIENU SKAIDROJUMS

NOZĪMĪGĀKIE KREDĪTA ATMAKSAS VEIDI

VIENREIZĒJAIS
MAKSĀJUMS

- Aizdevums jāatmaksā vienā maksājumā.

ANUITĀTES
JEB VIENĀDU
MAKSĀJUMU
GRAFIKS

- Periodiskie maksājumi jāatmaksā vienādās summās.
- Maksājumi iekļauj sevī aizdevumu summas daļu un procentu maksājumus.

AMORTIZĀCIJAS
JEB DILSTOŠAIS
MAKSĀJUMU GRAFIKS

- Maksājumi, kur pamatsummas daļas ir vienādas, bet procentu daļa ir atkarīga no atlikušās, neatmaksātās summas.

KREDĪTA DEVĒJA SANKCIJAS

SANKCIJAS

- Sods par līguma noteikumu neievērošanu – nokavējuma procenti un līgumsods.
- Pārsvarā soda sankcijas ir par maksājumu kavējumu, bet ir arī, piemēram, par īpašuma nenodošanu ekspluatācijā u.tml.

NOKAVĒJUMA
PROCENTI

- Tiek piemēroti par kredīta atmaksas kavējumiem, tos aprēķina par katru nokavēto dienu.
- Nedrīkst pārsniegt 36 procenta punktus virs aizņēmuma likmes gadā.

LĪGUMSODS

- Līgumsodam vairāki veidi. Tiek piemērots gan par kredīta atmaksas kavējumiem, gan par citu nosacījumu neizpildi. Līgumsodam par maksājumu kavējumiem nevajadzētu pārsniegt 0,5% dienā.
- Katrs aizdevējs var izvēlēties, vai par atmaksas kavējumu piemēros nokavējuma procentus vai līgumsodu, vai abus kopā.
- Līgumsoda apmaksas kārtība ir vienkārša – tas tiek segts pats pēdējais pēc procentu un pamatsummas samaksas.
- Ja pastāv maksājumu kavējumi, parādnieka maksājumi pirmkārt tiks novirzīti procentu segšanai par kapitāla lietošanu, pēc tam – pamatsummas, un pašās beigās līgumsoda apmaksai.
- Līgumsods par saistību neizpildi īstajā laikā nedrīkst pārsniegt 10% no neatmaksātās kredīta pamatsummas.

KREDITĒŠANAS REKLĀMA

Lai nepieņemtu pārsteidzīgus lēmumus, ieteicams kritiski izvērtēt medijos pieejamās reklāmas par kredītiem. 2016. gada 25. oktobra Ministru kabineta noteikumi nr.691 „Noteikumi par patērētāju kreditēšanu” nosaka prasības kreditēšanas pakalpojumu reklāmai.

KREDITĒŠANAS REKLĀMĀ JĀNORĀDA

Reklāmā, kurā piedāvāta iespēja kreditēt patērētāju un norādīta procentu likme vai cita skaitliska informācija par kredīta izmaksām, ar uzskatāma piemēra palīdzību skaidrā, lakoniskā un viegli uztveramā veidā jānorāda (ja konkrētiem kreditēšanas līgumiem nav noteikts citādi):

- Aizņēmuma likmi kopā ar informāciju par piemērojamām maksām, kas iekļautas kredīta kopējās izmaksās patērētājam
- Kredīta kopējo summu
- Gada procentu likmi
- Kopējo summu, kas jāmaksā patērētājam, un veicamo maksājumu apmēru
- Kreditēšanas līguma beigu termiņu
- Preces vai pakalpojuma cenu un sākotnējās iemaksas lielumu
- Obligātu pienākumu uzņemties ar kreditēšanas līgumu saistītu papildu pakalpojumu, piemēram, apdrošināšanu.

Aizdevuma atmaksas piemērs

Nemot aizdevumu 4500,00 eiro apmērā ar termiņu uz 4 gadiem

Mēneša maksājums – 125,24 eiro

Aizņēmuma likme – 15%

Komisijas maksa par aizdevuma līguma noformēšanu –
135,00 eiro

Gada procentu likme – 18,02%

Kopējā summa, kas jāmaksā patērētājam – 6146,52 eiro

**AIZŅEMIES ATBILDĪGI, IZVĒRTĒJOT SAVAS IESPĒJAS
ATMAKSĀT AIZDEVUMU!**

KREDITĒŠANAS REKLĀMĀ AIZLIEGTS

- Veicināt bezatbildīgu aizņemšanos (piemēram, aicinājums aizņemties ceļojumam, koncertam u.c.)
- Sniegt informāciju par iespēju saņemt kredītu personām ar negatīvu kredīta vēsturi
- Īstenot negodīgu (maldinošu, profesionālajai rūpībai neatbilstošu un agresīvu) komercpraksi, piemēram, reklāmā informējot, ka kredīts ir bez maksas, bet patiesībā patērētājam ir jāmaksā komisijas maksa par līguma noslēgšanu.

Kreditēšanas reklāmas piemērs

2.2. Nosacījumi kredīta saņemšanai

Izsniedzot kredītu, aizdevējs uzņemas kredīta risku, tāpēc pirms kredīta piešķiršanas tas veic aizņēmēja maksātspējas un citu nosacījumu (piemēram, nodrošinājuma) izvērtējumu.

JĒDZIENU SKAIDROJUMS

MAKSĀTSPĒJA

- Aizņēmēja maksātspēja ir galvenais rādītājs, pēc kā tiek noteikts, vai izsniegt aizdevumu, cik lielu summu un uz kādiem nosacījumiem.
- Kredīta devējs vērtē un pārlicinās par aizņēmēja ienākumu apjomu un nosaka, vai vēlamā kredīta summa ir atbilstoša ienākumiem (vai aptuvenā kopējo ikmēneša saistību attiecība pret ienākumiem nepārsniedz 30%), vai nav kavēti maksājumi. Ja kredītu izsniedz banka, tad parasti labāki kredīta nosacījumi ir tiem klientiem, kuru ienākumi tiek ieskaitīti konkrētajā bankā.

KREDĪTVĒSTURE UN LĪDZŠINĒJĀ SADARBĪBA AR ATTIECĪGO AIZDEVĒJU

- Kredītvēsture ir aizņēmēja iepriekšējā rīcība un uzvedība kredītu atmaksā (t.sk., maksājumu kavējumi).
- Ja kredītvēsturē ir bijušas problēmas ar aizdevuma atmaksu (kavēti maksājumi vai kredīts nav atdots), turpmākie kredītu pakalpojumi var būt liegti vispār vai piedāvāti ar sliktākiem nosacījumiem.
- Ja aizņēmējam jau ir bijis aizdevums pie konkrētā aizdevēja, vērā tiks ņemta iepriekšējā sadarbība, piemēram, tas, vai visi maksājumi tika veikti noteiktajā laikā. Arī gadījumos, ja šis ir pirmais kredīts, kredīta devējs var būt piesardzīgs un piemērot augstāku procentu likmi vai izsniegt mazāku kredīta summu, jo tas nezina, kā aizņēmējs rīkosies, pildot saistības.

NODROŠINĀJUMS

- Ne visiem kredītiem nepieciešams papildu nodrošinājums. Citiem kredītu veidiem par nodrošinājumu kredītam var kalpot nekustamais īpašums, galvojums, automašīna, rezervēti naudas līdzekļi, u.tml.
- Nodrošinājuma gadījumā aizdevējs pārbaudīs, vai piedāvātais nodrošinājums ir pietiekams.

KĀ UN KUR PĀRBAUDĪT SAVU SAISTĪBU APJOMU UN KREDĪTVĒSTURI?

Kredītinformācija ir ziņas par aizņēmēja saistībām (gan esošajām, gan vēsturiskajām) un kredītvēsturi.

Latvijā nav vienota reģistra, kurā būtu visas ziņas par patērētāju – par visām viņa saistībām bankās un pie nebanku kredīta devējiem.

Izvērtējot kredīta pieprasījumu, aizdevēji parasti pārbauda arī klientu kredītvēsturi.

AIZDEVĒJU IESPĒJAS PĀRBAUDĪT AIZŅĒMĒJU KREDĪTINFORMĀCIJU

REĢISTRI –
ZIŅAS PAR KREDĪTŅĒMĒJU
SAISTĪBĀM

Latvijas Bankas Kredītu reģistrs
AS Kredītinformācijas birojs (www.kib.lv)
AS Crefo birojs

PARĀDU ATGŪŠANAS
PAKALPOJUMU SNIEDZĒJU
DATU BĀZES PAR AIZŅĒMĒJU
AKTUĀLAJĒM PARĀDIEM

SIA Creditreform Latvija
SIA Paus Konsults
SIA Julianus Inkasso Latvija
SIA Lindorff Latvia u.c.

2.3. Kredīta līgumi

Lai aizņemtos naudu, aizņēmējam jānoslēdz kredīta līgums ar aizdevēju. Līgumā ir iekļauti kredīta nosacījumi gan aizņēmējam, gan aizdevējam.

Kredīta līgumā ir noteikta kredīta summa, procentu likme, izsniegšana, atmaksa, atmaksas termiņš, soda sankcijas par līguma neizpildi un citi noteikumi.

Būtiskie kredīta nosacījumi ir iekļauti *Eiropas standartizētās informācijas lapa** – noteiktas formas dokumentā, kuru aizņēmējs saņem pirms kredīta līguma noslēgšanas, un kurā ir iekļauti visi ar kredītu saistītie nosacījumi, t.sk., aizdevuma summa, procentu likme, GPL, soda sankcijas u.c. informācija. Veidlapa paredzēta, lai aizņēmējs pirms kredīta līguma noslēgšanas varētu salīdzināt dažādu kredīta devēju piedāvājumus un izvēlēties piemērotāko.

Būtiski ir izlasīt visu līgumu, arī to daļu, kas ir rakstīta ar maziem burtiem! Aizņēmējs pirms līguma parakstīšanas drīkst palūgt līgumu uz mājām pārlasīt. Daudziem kredīta devējiem aizdevuma līgumu paraugi ir ievietoti interneta mājas lapā. Svarīgi ir iepazīties ar visiem līguma noteikumiem, izpētīt, vai viss līgumā minētais ir saprotams.

SAŅEMOT KREDITĒŠANAS LĪGUMU, JĀPIEVĒRŠ UZMANĪBA SEKOJOŠAI INFORMĀCIJAI

- Kredīta kopējai summai (piemēram, līzinga līguma gadījumā tā būs kredīta devēja izsniegtā finansējuma daļa, bet nevis preces cena)
- Kredīta līguma darbības termiņam
- Aizņēmuma likmes apmēram (patērētājam ir tiesības vērsties pie kredīta devēja ar lūgumu izskaidrot, kas veido aizņēmuma likmes apmēru)
- Gada procentu likmes apmēram
- Kopējās summas, kas maksājama patērētājam, apmēram (šī pozīcija atšķiras no kredīta kopējās summas, jo tajā tiek ietvertas pilnīgi visas papildu izmaksas kredīta saņemšanai)
- Maksājumu veikšanas kārtībai (vai kredīta maksājums veikams vienā vai vairākos maksājumos)
- Noskaidrojiet, vai kredīta devējs ir paredzējis papildu izmaksas kredīta saņemšanai – komisijas maksu, notāra izmaksas, reģistrācijas maksu u.c.
- Kreditēšanas līguma neizpildes sekām (sekas iestājas ne tikai par maksājumu neveikšanu, bet arī par citiem konkrētajam kredīta veidam būtiskiem pārkāpumiem, piemēram, kredīta summas neizmantošana tās paredzētajam mērķim, kredīta devēja papildu nosacījumu neizpilde. Īpaši jāpievērš uzmanība līgumsoda apmēram un brīdim, ar kuru kredīta devējs sāk aprēķināt līgumsodu)
- Brīdim, ar kuru kredīta devējs ir tiesīgs vienpusēji atkāpties no līguma
- Strīdu izskatīšanas kārtībai (uzsverams, ka strīdi starp patērētāju un kredīta devēju ir izskatāmi vispārējās jurisdikcijas tiesā)
- Par atteikuma tiesību nodrošināšanu patērētājam
- Par patērētāja tiesībām pirms termiņā pilnā vai daļējā apmērā izpildīt saistības

ATTEIKUMA TIESĪBAS

Kad kredīta līgums ir noslēgts, aizņēmējam ir tiesības atteikties no kreditēšanas līguma 14 dienu laikā, nesniedzot nekādu pamatojumu, nemaksājot līgumsodu vai zaudējuma atlīdzību. Tomēr papildus kredīta summai ir jāsedz arī procenti par kredīta izmantošanas dienām.

Darba lapa 2.1.

Ieraksti vismaz 4 iespējas, kur var saņemt banku vai nebanku aizdevēja kredītu, kā arī, kur uzzināji šo informāciju!

1.

2.

3.

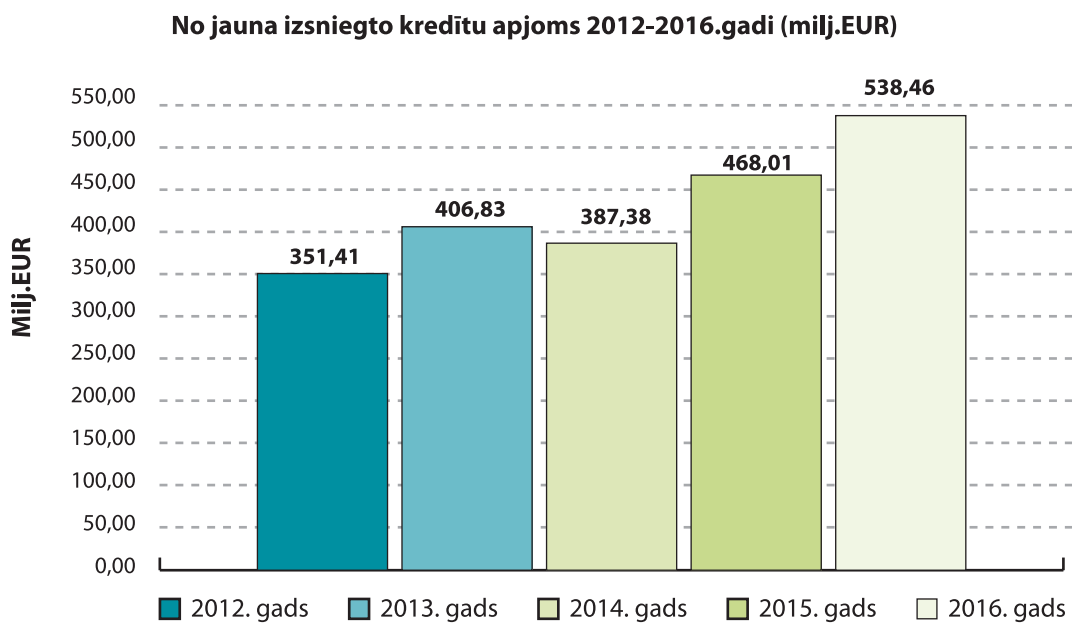
4.

Uzraksti divus secinājumus par to, kas, tavuprāt, ietekmē patērētāja lēmumu kredīta izvēlē!

Darba lapa 2.2.

1. Analizē piedāvāto informāciju un uzraksti savus secinājumus!

- Kā ir mainījies kredītu apjoms laika posmā no 2012.-2016. gadam?
- Uzraksti, kas, tavuprāt, ir ietekmējis šīs izmaiņas!

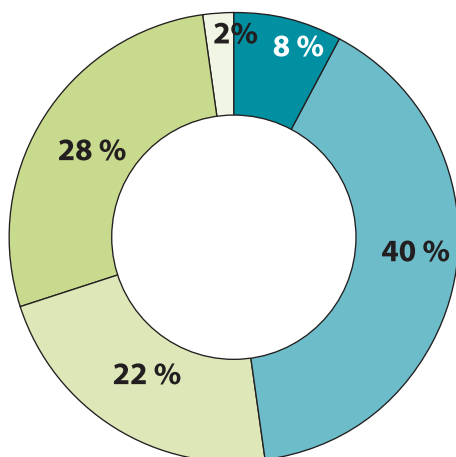

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs.

Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/2016_parskats_par_nebanku_kredit_tirgu_0.pdf

2. Analizē piedāvāto informāciju par nebanku aizdevēju izsniegtajiem kredītu veidiem!

- Uzraksti savus secinājumus par diagrammā ietverto informāciju!

**No jauna izsniegtie kredīti
pa kredītu veidiem 2016.gadā
(īpatsvars %)**

- ☐ Kredīti pret kustamas lietas ķīlu
- ☒ „Ātrie kredīti”
- ☒ Patēriņa kredīti
- ☒ Līzings un citi ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošināti kredīti
- ☒ Hipotekārie kredīti

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs.

Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/2016_parskats_par_nebanku_kredit_tirgu_0.pdf

Darba lapa 2.3.

Izvērtē piedāvāto informāciju un nosaki, vai piemēros ir iekļauta:

- Kredītinformācija par aizņēmēja saistībām (gan esošajām, gan vēsturiskajām)
- Kredītvēsture
- Informācija, kurā būtu visas ziņas par patērētāju – par visām saistībām bankās un pie nebanku kredīta devējiem

Piemērs nr.1

Pieprasījums patērētāja kredītam

klienta vecums	25 gadi
izglītība	arodizglītība
nozare	tirdzniecība
amats	biroja administrators
darba pieredze	1-2 gadi
mājsaimniecības ienākumi (darba alga)	546 EUR
vidējie kontu atlikumi/uzkrājumi	nav
esošās saistības/ikmēneša maksājumi	nav
kredītvēsture	iepriekš kredītu nav bijis
pieprasītā summa	1200 EUR (vairāk nekā vienas mēnešalgas apmērā)
kredīta mērķis	patērētāja preču iegādei (elektronikas iegādei)
kredīta termiņš	1 gads un 4 mēneši (16 mēneši)
procentu likme	24% gadā
maksājums	93 EUR

(Pēc AS SWEDBANK piedāvātajiem piemēriem)

Piemērs nr.2

Klienta konta izrakstā redzami regulāri skaidras naudas ieskaitījumi, taču par to izcelsmi nav informācijas. Papildus klients izmanto arī „ātros kredītus”.

klienta vecums	26 gadi
izglītība	vidējā
nozare	pārvadājumi
amats	kurjers
darba pieredze	1-2 gadi
mājsaimniecības ienākumi (darba alga)	1000 EUR
vidējie kontu atlikumi/uzkrājumi	nav
esošās saistības/ikmēneša maksājumi	patēriņa kredīti citur 3150 EUR/maksājums 185 EUR
kredītvēsture	• negatīva • nesamaksāti parādi par kredītiem un telekomunikāciju pakalpojumiem • parāds kopā 3615 EUR
pieprasītā summa	2000 EUR
kredīta mērķis	patēriņam (mērķis konkrēti nav norādīts)
kredīta termiņš	3 gadi (36 mēneši)
procentu likme	17%
maksājums	73 EUR+185 EUR (esošais maksājums)

(Pēc AS SWEDBANK piedāvātajiem piemēriem)

Darba lapa 2.4.

Analizē situāciju un atbildi uz jautājumiem!

Mārim ir 25 gadi, vidējā izglītība, viņš 2 gadus strādā par šoferi. Māra vidējie mēneša ienākumi ir 800 EUR, uzkrājumu nav. Māris dzīvo pie vecākiem un katru mēnesi viņiem no savas algas dod 120 EUR komunālo maksājumu nomaksai. Mārim jau ir patēriņa kredīts 2000 EUR uz 2 gadiem, par kuru mēnesī maksā 157,44 EUR, vēl jāmaksā 12 mēnešus. Nesen Māris nopirka uz nomaksu jaunu telefonu, par ko mēnesī jāmaksā 19,73 EUR. Šobrīd Māris vēlas iegādāties jaunu datoru. Šim nolūkam viņš gribētu aizņemties 400 EUR.

Māris ir atradis 3 kredīta piedāvājumus

1.

Aizdevums vienā maksājumā ar 0%, pēc 30 dienām jāatdod 400 EUR

2.

Aizdevums uz 12 mēnešiem, katru mēnesi jāatdod 51,71 EUR

3.

Aizdevums uz 6 mēnešiem, katru mēnesi jāatdod 94,64 EUR

1. Tavi ieteikumi Mārim finanšu situācijas risināšanā?

2. Ja tu iesaki Mārim ņemt kredītu, kuru no piedāvājumiem viņam izvēlēties? Pamato savu izvēli!

Darba lapa 2.5.

Salīdzini kredīta piedāvājumus!

Kurš kredīta piedāvājums, tavuprāt, ir izdevīgāks? Kāpēc?

Kredīta piedāvājums nr.1.

Informācija par
kredīta izmaksām

- Aizdevuma summa – **500 EUR**
- Aizdevuma termiņš – **1 gads**
- Procentu likme tiek noteikta individuāli, piemērā izmantota – **15 %**
- Komisijas maksa par kredīta izsniegšanu – **50 EUR**
- Kopējā maksājamā summa – **591,55 EUR**
- Gada procentu likme – **41,30 %**

Maksājumu grafiks

Mēneši	Atlikušais maksājums, EUR	Pamatmaksājums, EUR	Procentu maksājums, EUR	Ikmēneša maksājums, EUR
1	461.12	38.88	6.25	45.13
2	421.75	39.37	5.76	45.13
3	381.89	39.86	5.27	45.13
4	341.53	40.36	4.77	45.13
5	300.67	40.86	4.27	45.13
6	259.30	41.37	3.76	45.13
7	217.41	41.89	3.24	45.13
8	175.00	42.41	2.72	45.13
9	132.06	42.94	2.19	45.13
10	88.58	43.48	1.65	45.13
11	44.56	44.02	1.11	45.13
12	0.00	44.56	0.56	45.12

Kredīta piedāvājums nr.2.

Informācija par
kredīta izmaksām

- Aizdevuma summa – **500 EUR**
- Aizdevuma termiņš – **12 mēneši**
- Procentu likme tiek noteikta individuāli, piemērā izmantota – **89,02 %**
- Reģistrācijas maksa – **0,01 EUR**
- Kopējā maksājamā summa – **772,32 EUR**
- Gada procentu likme – **136 %**

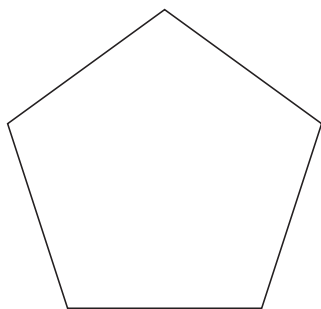
Maksājumu grafiks

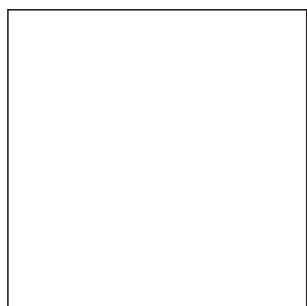
Maksājuma datums	Pamatmaksājums, EUR	Procentu maksājums, EUR	Ikmēneša maksājums, EUR
25.11.2017	27.27	37.09	64.36
25.12.2017	29.29	35.07	64.36
25.01.2018	31.47	32.89	64.36
25.02.2018	33.80	30.56	64.36
25.03.2018	36.31	28.05	64.36
25.04.2018	39.00	25.36	64.36
25.05.2018	41.89	22.47	64.36
25.06.2018	45.00	19.36	64.36
25.07.2018	48.34	16.02	64.36
25.08.2018	51.93	12.43	64.36
25.09.2018	55.78	8.58	64.36
25.10.2018	59.92	4.44	64.36

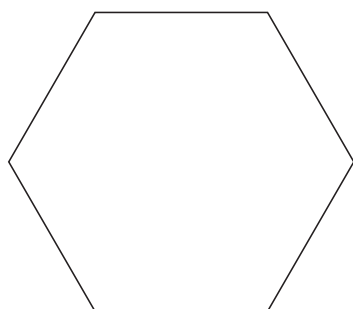
Darba lapa 2.6.

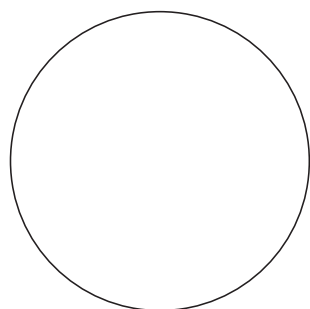
Analizē piedāvāto informāciju [izdales materiālos 2.1. un 2.2.!](#)

- Ieraksti katrā no figūrām vienu problēmu, kas ir minēta piedāvātajā informācijā par „ātrajiem kredītiem”!
- Katrai problēmai uzraksti savu piedāvāto risinājumu!
- Salīdziniet klasē nosauktās problēmas un pārrunāji ieteiktos risinājumus!

Izdales materiāls 2.1.

PTAC sodīja *Bigbank* par kredītēšanas pakalpojumu reklāmu ar saukli „Tik vienkārši”, jo atzina šo reklāmu par profesionālai rūpībai neatbilstošu komercpraksi un piemēroja 2800 eiro sodu.

Lai gan reklāmā minēts brīdinājums „aizņemies atbildīgi, izvērtējot nepieciešamību aizņemties”, PTAC secinājis, ka reklāmas kopējais saturs un tās pasniegšanas veids, informācija un noformējums vērtējams kā bezatbildīgas aizņemšanās veicinošs un varēja negatīvi ietekmēt patērētāju ekonomisko rīcību.

Vērtēt *Bigbank* reklāmu PTAC sācis 2013. gada jūnijā. Reklāmas sižetos tiek salīdzināta darbojošos personu „Mārtiņa – *Bigbank* klienta” un „Kaspara – kaimiņa” ekonomiskā situācija, uzsverot atšķirības personāžu sadzīves precēs, tehnikā, transportlīdzekļos u. tml.

PTAC konstatēja, ka reklāmas vizuālais atspoguļojums un pasniegšanas veids rada iespaidu, ka patērētājam nav nepieciešams apsvērt un izvērtēt konkrētā kredīta nepieciešamību. Kredītsaistību uzņemšanās tiek uzsvērtā kā iespēja nodrošināt ērtākus dzīves apstākļus, mudinot uz nepārdomātu lēmumu pieņemšanu, lai arī pēc savas būtības kredītsaistības ir viens no rūpīgākajiem un detalizēti izvērtējamiem saistību veidiem, kas ietver visu iespējamo un paredzamo risku un atbildības izvērtējamu un analīzi.

Tāpat PTAC norāda, ka reklāmā atspoguļotās galvenā varoņa „Kaspara – kaimiņa” pozitīvās emocijas, saņemot kredītu no bankas, ļauj reklāmas iedarbības spēku padarīt vēl iespaidīgāku, jo tādējādi patērētāja atmiņā kredītsaistības asociējas ar ko vienkāršu, ērtu, pozitīvu, nevis ar ko tādu, kas prasa no patērētāja papildus izvērtēt kredītsaistību nopietnību un kredīta kā tāda nepieciešamību, kā arī izvērtēt spēju to atmaksāt. Patērētājam tiek radīts priekšstats, ka kredītsaistību uzņemšanās nav saistāma ar papildu riskiem un iespējamo atbildību par saistību neizpildes sekām.

Lai gan reklāmā iekļauts brīdinājums „aizņemies atbildīgi, izvērtējot nepieciešamību aizņemties”, minētais sauklis nenovērš sākotnēji patērētāja uztverē radušos priekšstatu par kredīta ātru un vienkāršu pieejamību un kredītsaistību uzņemšanās bezrūpību, secina patērētāju tiesību sargi.

2014. gada janvārī PTAC nolēma *Bigbank* piemērot naudassodu 2800 eiro apmērā, jo, izplatot reklāmu, uzņēmums ir īstenojis negodīgu komercpraksi – profesionālai rūpībai neatbilstošu komercpraksi, veicinot patērētāju bezatbildīgu aizņemšanos (aicinot patērētāju saņemt kredītu nepārdomāti vai neizvērtējot tā nepieciešamību). *Bigbank* šo reklāmu vairs neizplata.

PTAC aicina reklāmas veidotājus un izplatītājus veidot patērētāju kredītēšanas reklāmu pārdomāti, ievērojot normatīvo aktu prasības.

Izdales materiāls 2.2.

PATĒRĒTĀJU TIESĪBU SARGS: „ĀTRO KREDĪTU” REKLĀMAS IEVELK, TĀM JĀBŪT NEITRĀLĀKĀM

Tā saukto ātro kredītu reklāmas ir tādas, kas *ievelk* un vilina iedzīvotājus ņemt šos kredītus, to intervijā Latvijas Radio atzina PTAC vadītāja Baiba Vītoliņa, norādot – šīm reklāmām būtu jābūt neitrālākām.

Viņa stāstīja, ka nebanku kreditēšanas tirgus ir augošs – par spīti nozares brīdinājumiem, ka pēc ierobežojumiem „ātro kredītu” izsniegšanas bizness tiks iznīcināts. Statistika liecina, ka nebanku kreditēšanas tirgus salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir pieaudzis par 20%, klāstīja Vītoliņa.

Viņa gan atzina – PTAC arvien uztrauc „ātro kredītu” ņēmēju spēja atmaksāt aizdevumu. Lai arī „ātro kredītu” atmaksa uzlabojas, ir daudz kredītu atmaksas pagarinājumu. Straujāk palielināties to nebanku kredītu daudzums, kuru atmaksas termiņš pagarināts pat trīs un vairāk reizi. Tas, visticamāk, skaidrojams ar to, ka cilvēki nespēj atmaksāt kredītu un pagarina tā atmaksu.

Līdz šim „ātro kredītu” izsniegšanā ir ieviesti daudzi uzlabojumi, lai pasargātu cilvēkus no pārmērīgām kredītsaistībām. Tomēr, iespējams, būtu jāstrādā pie „ātro kredītu” reklāmām. „Ir valstis, kas vispār aizliegus „ātro kredītu” reklāmas”, norādīja Vītoliņa.

Pēc viņas teiktā, „ātro kredītu” reklāmas *ievelk*, tās vilina iedzīvotājus ņemt šos kredītus. „Protams, mēs gribētu daudz neitrālākas kreditēšanas reklāmas”, atzina PTAC vadītāja, norādot – reklāmām būtu jābūt tādām, kas tik ļoti nevilinātu ņemt šos kredītus.

Tāpat būtu jāstrādā pie iedzīvotāju finanšu pratības uzlabošanas, jo cilvēki nereti paņem „ātros kredītus”, neapzinoties šo kredītsaistību riskus.

Pēc viņas sacītā, ir pienācis laiks komersantiem mainīt savu attieksmi. Piemēram, neizsniegt kredītus, balstoties tikai uz klienta sniegto informāciju, jo cilvēki mānās. Patlaban „ātros kredītus”, kas nepārsniedz 427 eiro, var izsniegt, balstoties tikai uz klienta sniegto informāciju.

PTAC vadītāja piebilda, ka „ātrie kredīti” nav piemēroti, lai segtu ceļošanas vai atpūtas tēriņus. Tāpat „ātrie kredīti” nav piemēroti, iegādājoties preci virs 300 eiro. Šajā gadījumā būtu jāizmanto parastais kredīts vai līzings.

Labākajā gadījumā „ātrais kredīts” ir izmantojams situācijās, kad vajag naudu līdz algai, piebilda PTAC vadītāja.

PTAC arī norāda uz gadījumiem, kas nonākuši tā redzeslokā. Piemēram, kundze ar garīgās veselības traucējumiem vienlaikus aizņēmusies vairākās kompānijās, bet atmaksa pēc tam prasīta no viņas meitas, kas līgumā norādīta kā kontaktpersona. Citā gadījumā cilvēka invaliditātes pabalsts ir ap 300 eiro, bet parāds sasniedzis 20 tūkstošus.

Izdales materiāls 2.3.

Nebanku aizdevēju („ātro kredītu”) reklāmas

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Darba lapa 2.7.

Analizē nebanku aizdevēju „ātro kredītu” reklāmas – [izdales materiālā 2.3.!](#)
Nosauc kritērijus, kurus kredītu devēji piedāvā kā **labumus** katrā no šīm reklāmām!
Izvērtē, kā tas, tavuprāt, ietekmē patērētāja lēmuma pieņemšanu!

1. reklāma _____

2. reklāma _____

3. reklāma _____

4. reklāma _____

5. reklāma _____

6. reklāma _____

3.

KREDĪTA ATMAKSA

Parāds ne skaņas neizdod, bet gulēt neļauj.

Gruzīnu sakāmvārds

NODARBĪBAS MĒRĶIS	Veicināt kritisku attieksmi, izvērtējot kredītu nosacījumus, izprast personisko atbildību finanšu darījumos.
NODARBĪBAS SASNIEDZAMIE REZULTĀTI	• Būs informēti, kā rīkoties, ja nespēj atmaksāt kredītu, un kur nepieciešamības gadījumā meklēt informāciju par finanšu produktiem, kā arī par kredīta ņēmēja tiesībām un pienākumiem. • Zinās, kādas ir aizņēmēja tiesības. • Izpratīs cēloņu – seku likumsakarības kredīta neatmaksāšanas gadījumos. • Novērtēs atbildīgas rīcības nozīmi finanšu problēmu risināšanā.
IZMANTOJAMĀS MĀCĪBU METODES	Radošais uzdevums, spēle, matemātiskie aprēķini, jautājumi un atbildes.
NEPIECIEŠAMIE RESURSI	Interneta pieslēgums, A3 lapas, darba lapa 3.1. , pašpārbaudes tests .
NODARBĪBAS APRAKSTS UN NORĀDES UZ LIETPRATĪBU 7. 2.	• Izglītojamie sadalās 4 grupās, katra grupa saņem izdales materiālus 3.1., 3.2., 3.3., 3.4. • Katras grupas uzdevums ir koncentrētā veidā uzzināto attēlot uz plakāta un prezentēt šo informāciju citu grupu dalībniekiem. • Izglītojamie salīdzina kredīta atmaksas grafikus un novērtē ieguvumus kredīta atmaksai pirms termiņa darba lapā 3.1.
ATGRIEZENISKĀ SAITE	Pedagogs piedāvā izglītojamiem pārbaudīt savas zināšanas spēlē „Prātīgais patērētājs” (http://pratigais-pateretajs.percgudri.lv), kā arī veikt pašpārbaudes testu .

3.1. Iespēja atmaksāt kredītu pirms termiņa

Kredītu drīkst atmaksāt ātrāk un šādā gadījumā aizņēmēja pienākums ir maksāt procentus un citus maksājumus tikai par to laika posmu, līdz kuram pilnībā ir nokārtotas kredīta saistības.

Aizņēmējam rakstiski jāinformē kredīta devējs par savu gribu dzēst kredītu pirms termiņa.

Par kredīta pirmstermiņa atmaksu kredīta devējs nedrīkst prasīt kompensāciju, izņemot hipotekārā kredīta gadījumā, kuram ir fiksēta procentu likme. Ja veic pārkreditāciju pie cita kredīta devēja, tad var prasīt tikai pamatotu un samērīgu maksu par pakalpojuma administratīvajiem izdevumiem.

Aizņēmējam būtiski ir izmantot iespēju atmaksāt kredītu pēc iespējas ātrāk. Šādi tiek samazināta summa, kas ir jāsamaksā procentos par kredīta lietošanu.

Arī „ātros kredītus” drīkst atmaksāt pirms termiņa.

3.2. Kā rīkoties, ja ir kredīta atmaksas grūtības?

Uzņemoties kredītsaistības, cilvēks plāno, ka spēs aizdevumus atmaksāt laikā. Taču dažkārt notiek dažādas ārkārtas situācijas, kuras iepriekš ne vienmēr ir iespējams paredzēt. Finansiālo situāciju var ietekmēt dažādi *negaidīti notikumi*, piemēram, ekonomiskā krīze, darba zaudējums, negadījumi vai kas cits. Situāciju var sarežģīt obligātie ikmēneša kredīta maksājumi. Šādā situācijā var rasties grūtības kredīta atmaksā. Ir būtiski rīkoties apdomīgi.

IESPĒJAMĀ RĪCĪBA

- Par radušos situāciju informēt kredīta devēju. Aizdevējs un aizņēmējs var vienoties par piemērotāko problēmas risinājumu.
- Lūgt kredīta atmaksas termiņa pagarinājumu. „Ātrajiem kredītiem”, kuru atmaksa paredzēta vienā maksājumā, termiņa pagarinājuma maksa būtībā ir aizdevuma procentu likme. Nav ieteicams vairākkārt pagarināt „ātrā kredīta” (ar atmaksu vienā maksājumā) atmaksas termiņu, tā vietā vēlams vienoties ar aizdevēju par atmaksu saskaņā ar kredīta atmaksas grafiku.
- Termiņa pagarinājums, sastādot maksājumu grafiku, nozīmē, ka ikmēneša maksājumi samazinās, taču, tā kā kredītsaistības ar banku vai nebanku aizdevēju būs garākas, jāņem vērā, ka visu atmaksas periodu tiek maksāti procenti, līdz ar to kopējā atmaksājamā summa var būt lielāka.
- Iespēja ņemt „kredīta brīvdienas”. Tas nozīmē, ka uz konkrētu laika posmu, par kuru vienojas kredīta devējs un aizņēmējs, tiek atlikti ikmēneša maksājumi. Lielākoties aizdevējs piešķir nepilnās kredīta brīvdienas, kuru laikā aizņēmējam ir jāmaksā tikai kredīta procenti. Ja tiek piešķirtas pilnās kredīta brīvdienas, tad nav jāveic arī ikmēneša procentu maksājumi. Pēc kredīta brīvdienas beigām, ir jāatsāk ikmēneša maksājumi, kuriem tiek pievienoti arī kredīta brīvdienas laikā nesamaksātie maksājumi. Tie tiek vienmērīgi izdalīti uz visu atmaksas termiņu vai par attiecīgo kredītblīvdienas laiku pagarināts kredīta termiņš.

- Ja ir vairāki kredīti, ir iespējama kredītu apvienošana – tas nozīmē, visus kredītus apvienot vienā aizdevumā. Šādā gadījumā paliek tikai viens ikmēneša maksājums, jo ir viens lielāks kredīts.

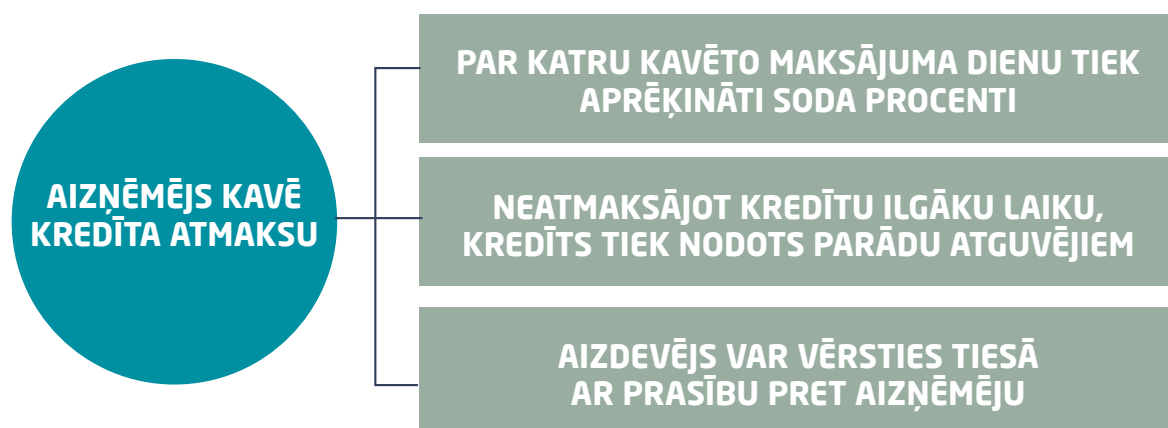
Būtiski ir arī pašam cilvēkam reorganizēt savu ikdienas dzīvi. Ja banka vai kreditori ir snieguši palīdzību, piešķirot kredīta brīvdienas, termiņa pagarinājumu vai veikuši kredītu restrukturizāciju, nevajadzētu iedomāties, ka ar to visas problēmas ir beigušās. Ieteicams pārskatīt savu budžetu, it sevišķi mēneša izdevumus, – iespējams, no dažiem tēriņiem var atteikties.

Ir svarīgi rīkoties apdomīgi. Noteikti vajadzētu izvairīties no vēl kāda aizdevuma ņemšanas, lai samaksātu esošo aizdevumu, izņemot kredītu apvienošanas gadījumu, kad jaunais aizdevums ļauj izpildīt saistības (piemēram, samazinot ikmēneša maksājumu apmēru).

Nonākot finansiālās grūtībās, nevajag krist izmisumā. Svarīgākais ir saprast, ka jebkuru situāciju ir iespējams atrisināt.

3.3. Sekas, ja kredīts netiek maksāts

Aizņemoties ir jārēķinās, ka saistības ir jākārt, un saistību nenokārtošanai vienmēr ir sekas.

JĒDZIENU SKAIDROJUMS

**SAISTĪBU
NEPILDĪŠANA**

- Kredītņēmēja nespēja noteiktajā laikā veikt kredīta maksājumus vai pildīt citus ar likumu vai līgumu uzņemtus pienākumus.

PARĀDS

- Maksājuma saistības, kas nav izpildītas tiesiskā darījumā vai tiesību aktā noteiktajā termiņā.

PARĀDNIEKŠ

- Fiziska persona, kura tiesiskā darījumā vai tiesību aktā noteiktajā termiņā vai kārtībā nav izpildījusi maksājuma saistības, ko uzņēmusies ar tiesisku darījumu vai kas noteiktas tiesību aktos, un kura darbojas ārpus savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvariem.

**PARĀDA ATGŪŠANAS
PAKALPOJUMA
SNIEDZĒJS**

- Persona, kura savas komercdarbības vai profesionālās darbības ietvaros atgūst parādu kreditora vārdā vai uzdevumā.

PARĀDA ATGŪŠANA

- Ārpustiesas darbību kopums, ko kreditors vai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs izmanto, aicinot parādnienu labprātīgi izpildīt kavētās maksājuma saistības.

**KREDĪTA NODOŠANA
PARĀDU ATGŪŠANAI**

- Notiek uz pilnvaru vai cesijas līguma pamata, kredīta devējs nemainās, parādu piedzen kreditora vārdā.

**KREDĪTA
PĀRDOŠANA
(CEDĒŠANA)**

- Cesija ir prasījuma tiesību nodošana – mainās saistību izpildes prasītājs.

Ja netiek panākta nekāda veida vienošanās ar aizdevēju, un aizņēmējs neveic maksājumus par kredītu, tad kredītdevējs lietu nodod parādu ārpustiesas atgūšanas sabiedrībām vai tiesai. Ja kredīta nodrošinājums ir nekustamais īpašums, to var zaudēt, ja aizņēmējs atsakās sadarboties un neveic kredīta atmaksu ilgāku laiku. Populārākais parādu atgūšanas veids – ārpustiesas atgūšana.

Parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma sniedzējs drīkst prasīt kompensēt izdevumus, kas saistīti ar parāda atgūšanu, taču tie kopumā nevar pārsniegt 17,00 EUR.

Ar parāda atgūšanu var nodarboties pats aizdevējs vai arī parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs. Ir noteikumi, kas un kādā veidā kreditora uzdevumā drīkst atgūt parādus, piemēram, jābūt saņemtai speciālai atļaujai (licencei), ko izsniedz PTAC.

Licencēto parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēju saraksts publiskots PTAC mājas lapā – www.ptac.gov.lv, sadaļā *Datubāzes*.

Attiecībā uz saskarsmi ar parādnieku, drīkst izmantot tikai likumā noteiktās prasības:

- Parāda atguvējs nav tiesīgs bez parādnieka piekrišanas izpaust trešajai pusei (t.sk., darba devējam, citiem ģimenes locekļiem) informāciju par parādnieku un tā parādu.
- Parāda atguvējam saskarsmē ar parādnieku ir aizliegts izmantot agresīvas saskarsmes formas:
 - ▶ izteikt draudus,
 - ▶ aizskart parādnieka cieņu un godu,
 - ▶ sniegt nepatiesu vai maldinošu informāciju par parāda nemaksāšanas sekām,
 - ▶ bez parādnieka piekrišanas apmeklēt parādnieku viņa darba vietā vai dzīvesvietā.

RĪCĪBA AIZŅĒMĒJA UN KREDĪTA DEVĒJA STRĪDA GADĪJUMĀ

- Sākotnēji jāvēršas pie kredītu devēja un jāmēģina strīds atrisināt izlīguma veidā.
- Ja neizdodas strīdu atrisināt, aizņēmējs, pievienojot pierādījumus par strīda esamību ar kredīta devēju, var vērsties ar iesniegumu PTAC, pievienojot iesniegumam vēstuli, līgumu kopijas.
- Neskaidru jautājumu gadījumā var sazināties ar PTAC pa konsultatīvo tālruni – 65452554.

PARĀDNIKĀ PIENĀKUMI PARĀDA ATGŪŠANAS PROCESĀ

- Sadarboties ar parāda atguvēju.
- Maksāt parāda atgūšanas izdevumus.
- Nodrošināt korespondences saņemšanu.

PARĀDA ATGŪŠANAS SOĻI

VĒSTULES NOSŪTĪŠANA PARĀDNIKAM

Aizdevējs rakstiski paziņo parādniekam par parāda esamību un aicina labprātīgi izpildīt kavētās maksājuma saistības. Uzskatāms, ka parādnieks vēstuli ir saņēmis septītajā dienā pēc tās nodošanas pastā.

SAZIŅA AR PARĀDNIERU

Parāda atguvējs ar parādnieru sazinās, izmantojot tos saziņas līdzekļus un kontaktinformāciju, kas norādīta kreditora un parādniera noslēgtajā tiesiskajā darījumā. Saziņa nedrīkst notikt svētdienās un likumā noteiktajās svētku dienās, kā arī laika posmā no pulksten 21.00 līdz 8.00 vai bez parādniera iepriekšējas piekrišanas laika posmā no pulksten 21.00 līdz 23.00.

SADARBĪBA AR KREDITORU UN PARĀDU ATGŪŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJU

Ja parādnieris no sadarbības atsakās vai rodas domstarpības par parāda esamību, kreditoram vai parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējam ir tiesības vērsties tiesā. Ja tiesas lēmums parādnieram nebūs labvēlīgs, jāreķinās, ka parāds krietni pieaugs – būs jāatmaksā arī tiesas izdevumi. Savukārt, ja labprātīgi netiks pildīts arī tiesas lēmums, procesā tiks iesaistīts arī tiesu izpildītājs. Jāņem vērā, ka tiesu izpildītājam ir daudz vairāk iespēju atgūt parādu, piemēram, piedzīt to no darba algas vai citiem ienākumiem, kā arī apķīlāt parādniera mantu.

Parādnieram ir tiesības iesniegt rakstisku pretenziju par parādu 21 dienas laikā no vēstules saņemšanas dienas, kurā ir tiesības piedāvāt savu maksājumu saistību nokārtošanas kārtību un termiņu. Parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēja pienākums ir iepazīties ar parādniera priekšlikumiem un uz tiem atbildēt.

Kavēti un neveikti kredīta maksājumi liecina par personas maksātnespēju jeb kredītnespēju, kā arī pašdisciplīnas trūkumu. Ir personas, kas, ņemot kredītu, ieķīlā savus nekustamos īpašumus. Šāda rīcība ir liels risks, jo hipotekārā kredīta neatmaksāšanas gadījumā var zaudēt savus īpašumus, arī mājvietu. Statistika liecina, ka gandrīz katram trešajam aizņēmējam ir sabojāta kredītvēsture.

Izdales materiāls 3.1.

Izlasiet informāciju!

ATMAKSĀ PIRMS LAIKA!

Kredītu drīkst atmaksāt ātrāk, un šādā gadījumā aizņēmēja pienākums ir maksāt procentus un citus maksājumus tikai par to laika posmu, līdz kuram pilnībā ir nokārtotas kredīta saistības.

Aizņēmējam rakstiski jāinformē kredīta devējs par savu gribu dzēst kredītu pirms termiņa.

Par kredīta pirmstermiņa atmaksu kredīta devējs nedrīkst prasīt kompensāciju, izņemot hipotekārā kredīta gadījumā, kuram ir fiksēta procentu likme. Ja veic pārkreditāciju pie cita kredīta devēja, tad var prasīt tikai pamatotu un samērīgu maksu par pakalpojuma administratīvajiem izdevumiem.

Aizņēmējam būtiski ir izmantot iespēju atmaksāt kredītu pēc iespējas ātrāk. Šādi tiek samazināta summa, kas ir jāsamaksā procentos par kredīta lietošanu.

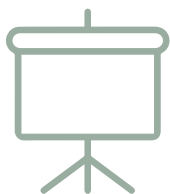
Arī „ātros kredītus” drīkst atmaksāt pirms termiņa.

Izveidojiet plakātu!

Delegējiet vienu dalībnieku, kurš prezentēs grupas darbu!

Ja iespējams, izstādiet savus darbus!

Izdales materiāls 3.2.

Izlasiet informāciju!

Uzņemoties kredītsaistības, cilvēks plāno, ka spēs aizdevumus atmaksāt laikā. Taču dažkārt notiek dažādas ārkārtas situācijas, kuras iepriekš ne vienmēr ir iespējams paredzēt. Finansiālo situāciju var ietekmēt dažādi *negaidīti notikumi*, piemēram, ekonomiskā krīze, darba zaudējums, negadījumi vai kas cits. Situāciju var sarežģīt obligātie ikmēneša kredīta maksājumi. Šādā situācijā var rasties grūtības kredīta atmaksā. Ir būtiski rīkoties apdomīgi.

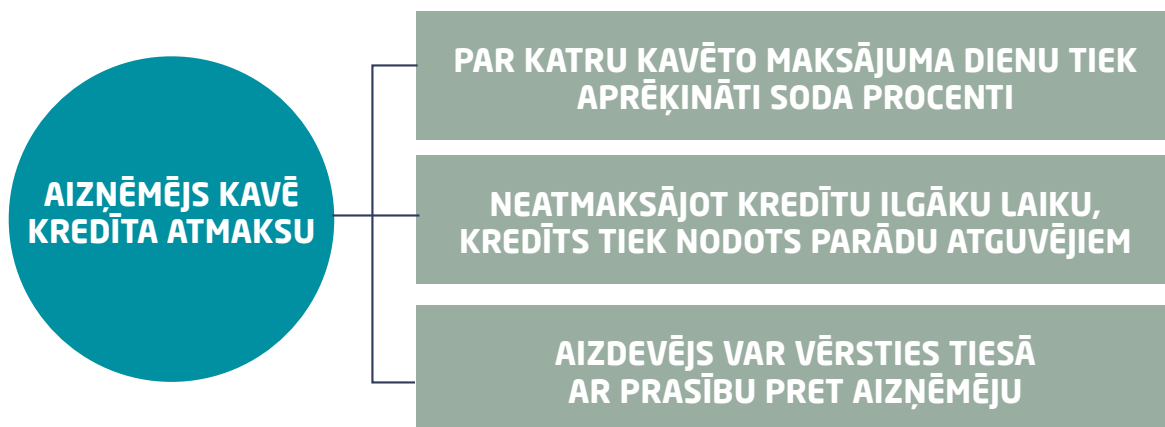
IESPĒJAMĀ RĪCĪBA

- Par radušos situāciju informēt kredīta devēju. Aizdevējs un aizņēmējs var vienoties par piemērotāko problēmas risinājumu.
- Lūgt kredīta atmaksas termiņa pagarinājumu. „Ātrajiem kredītiem”, kuru atmaksa paredzēta vienā maksājumā, termiņa pagarinājuma maksa būtībā ir aizdevuma procentu likme. Nav ieteicams vairākkārt pagarināt „ātrā kredīta” (ar atmaksu vienā maksājumā) atmaksas termiņu, tā vietā vēlams vienoties ar aizdevēju par atmaksu saskaņā ar kredīta atmaksas grafiku.
- Termiņa pagarinājums, sastādot maksājumu grafiku, nozīmē, ka ikmēneša maksājumi samazinās, taču, tā kā kredītsaistības ar banku vai nebanku aizdevēju būs garākas, jāņem vērā, ka visu atmaksas periodu tiek maksāti procenti, līdz ar to kopējā atmaksājamā summa var būt lielāka.
- Iespēja ņemt „kredīta brīvdienas”. Tas nozīmē, ka uz konkrētu laika posmu, par kuru vienojas kredīta devējs un aizņēmējs, tiek atlikti ikmēneša maksājumi. Lielākoties aizdevējs piešķir nepilnās kredīta brīvdienas, kuru laikā aizņēmējam ir jāmaksā tikai kredīta procenti. Ja tiek piešķirtas pilnās kredīta brīvdienas, tad nav jāveic arī ikmēneša procentu maksājumi. Pēc kredīta brīvdienas beigām ir jāatsāk maksāt ikmēneša maksājumi, kuriem tiek pievienoti arī kredīta brīvdienas laikā nesamaksātie maksājumi. Tie tiek vienmērīgi izdalīti uz visu atmaksas termiņu vai par attiecīgo kredītblīvdienas laiku pagarināts kredīta termiņš.
- Ja ir vairāki kredīti, ir iespējama kredītu apvienošana – tas nozīmē, visus kredītus apvienot vienā aizdevumā. Šādā gadījumā paliek tikai viens ikmēneša maksājums, jo ir viens lielāks kredīts.

Būtiski ir arī pašam cilvēkam reorganizēt savu ikdienas dzīvi. Ja banka vai kreditori ir snieguši palīdzību, piešķirot kredīta brīvdienas, termiņa pagarinājumu vai veikuši kredītu restrukturizāciju, nevajadzētu iedomāties, ka ar to visas problēmas ir beigušās. Ieteicams pārskatīt savu budžetu, it sevišķi mēneša izdevumus, – iespējams, no dažiem tēriņiem var atteikties.

Ir svarīgi rīkoties apdomīgi. Noteikti vajadzētu izvairīties no vēl kāda aizdevuma ņemšanas, lai samaksātu esošo aizdevumu, izņemot kredītu apvienošanas gadījumu, kad jaunais aizdevums ļauj izpildīt saistības (piemēram, samazinot ikmēneša maksājumu apmēru).

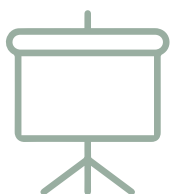
Nonākot finansiālās grūtībās, nevajag krist izmisumā. Svarīgākais ir saprast, ka jebkuru situāciju ir iespējams atrisināt.

Izveidojiet plakātu!

Delegējiet vienu dalībnieku, kurš prezentēs grupas darbu!

Ja iespējams, izstādiet savus darbus!

Izdales materiāls 3.3.

Izlasiet informāciju!

KATRAI RĪCĪBAI IR SEKAS!

Uzņemoties kredītsaistības, cilvēks plāno, ka spēs aizdevumus atmaksāt laikā. Taču dažkārt notiek dažādas ārkārtas situācijas, kuras iepriekš ne vienmēr ir iespējams paredzēt. Finansiālo situāciju var ietekmēt dažādi *negaidīti notikumi*, piemēram, ekonomiskā krīze, darba zaudējums, negadījumi vai kas cits. Situāciju var sarežģīt obligātie ikmēneša maksājumi. Šādā situācijā var rasties grūtības kredīta atmaksā. Ir būtiski rīkoties apdomīgi.

Ja netiek panākta nekāda veida vienošanās ar kredīta devēju un maksājumi par kredītu netiek veikti, tad lietu nodod parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniedzējam vai tiesai. Populārākā parādu atgūšana – ārpustiesas atgūšana.

Ārpustiesas parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējs drīkst prasīt kompensēt izdevumus, kas saistīti ar parāda atgūšanu, taču tie kopumā nevar pārsniegt 17,00 EUR par rakstiska paziņojuma sagatavošanu un nosūtīšanu parādniekam, un citām papildus veiktajām darbībām.

**PIEDĀVĀJUMS
VEIKT KREDĪTA
ATMAKSU**

**SODA NAUDA
PAR KATRU
KAVĒTO DIENU**

**NEATMAKSĀJOT KREDĪTU ILGĀKU LAIKU, KREDĪTS
TIEK NODOTS PARĀDU ATGUVĒJIEM**

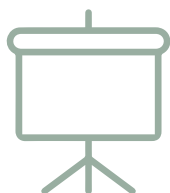
**NEGATĪVA TIESAS SPRIEDUMA GADIJUMĀ
VAR ZAUDĒT IEKĻĪLĀTO ĪPAŠUMU**

Izveidojiet plakātu!

Deleģējiet vienu dalībnieku, kurš prezentēs grupas darbu!

Ja iespējams, izstādiet savus darbus!

Izdales materiāls 3.4.

Izlasiet informāciju!

- Parādu atgūšanā jāizmanto tikai likumā noteiktās prasības.
- Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs nav tiesīgs bez parādnieka piekrišanas izpaust trešajai pusei (t.sk., darba devējam, citiem ģimenes locekļiem) informāciju par parādnieku un tā parādu.
- Saskarsmē ar parādnieku ir aizliegts izmantot agresīvas saskarsmes formas, piemēram, izteikt draudus. Tāpat ir aizliegts sazinoties aizskart parādnieka cieņu un godu. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs nedrīkst sniegt nepatiesu vai maldinošu informāciju par parāda nemaksāšanas sekām. Bez parādnieka piekrišanas parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs nedrīkst apmeklēt parādnieku viņa darba vietā vai dzīvesvietā.
- Parādniekam ir tiesības iesniegt rakstisku pretenziju par parādu 21 dienas laikā no vēstules saņemšanas dienas, kurā ir tiesības piedāvāt savu maksājumu saistību nokārtošanas kārtību un termiņu. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja pienākums ir iepazīties ar parādnieka priekšlikumiem un uz tiem atbildēt.

PARĀDNIKA PIENĀKUMI PARĀDA ATGŪŠANAS PROCESĀ

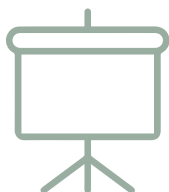
- Sadarboties ar parāda atguvēju.
- Maksāt parāda atgūšanas izdevumus.
- Nodrošināt korespondences saņemšanu.

Izveidojiet plakātu!

Delegējiet vienu dalībnieku, kurš prezentēs grupas darbu!

Ja iespējams, izstādiet savus darbus!

Vērtēšanas kritēriji plakātam

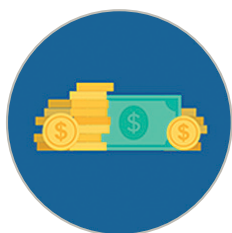
Kritērijs	Punktu skaits		
Saturs	Saturiski ir attēlota būtiskākā informācija no izdales materiāla, kā arī izmantota papildu informācija, ko skolēni atraduši, izmantojot internetā pieejamo informāciju	Saturiski ir attēlota būtiskākā informācija no piedāvātā materiāla, bez papildus resursu izmantošanas vai tie ir izmantoti ļoti mazā apjomā	Attēlotā informācija maz atspoguļo būtisko no piedāvātā materiāla
	10	5	2
Originalitāte, tēmas radošā interpretācija	Darbs radošs, oriģināls	Trūkst radošuma	Pieeja darbam formāla
	10	3	1
Tehniskā izpildījuma kvalitāte	Darbs paveikts rūpīgi, kvalitatīvi	Darbs paveikts nekvalitatīvi	Darbs pavisšs
	10	3	1
Darba prezentācija	Prezentācija ir pārliecinoša, izglītojamie apliecina izpratni par apgūto materiālu	Prezentācija ir nepārliecinoša, neliiecina par prezentējamā materiāla pilnvērtīgu izpratni	Prezentācija vāja, materiāls nav izprasts
	10	3	1
Maksimālais punktu skaits: 40			

Darba lapa 3.1.

Matīss, izmantojot „ātro kredītu” aizņēms 800 EUR uz 24 mēnešiem, ar aizdevuma procentu likmi 70,31 %. Parādi aprēķinu gaitu!

- Aprēķini, cik liela summa Matīsam būs jāatmaksā pēc 24 mēnešiem?

- Cik lielu summu Matīss atmaksās procentos?

- Aprēķini, izmantojot kredīta atmaksas grafiku, kā mainīsies gala summa, ja kredīts tiks atmaksāts

pēc 6 mēnešiem _____ pēc 12 mēnešiem _____

Maksājumu grafiks

Maksājuma datums	Pamatmaksājums, EUR	Procentu maksājums, EUR	Ikmēneša maksājums, EUR
24.10.2017	16.04	46.88	62.92
24.11.2017	16.98	45.94	62.92
24.12.2017	17.98	44.94	62.92
24.01.2018	19.03	43.89	62.92
24.02.2018	20.15	42.77	62.92
24.03.2018	21.33	41.59	62.92
24.04.2018	22.58	40.34	62.92
24.05.2018	23.90	39.02	62.92
24.06.2018	25.30	37.62	62.92
24.07.2018	26.78	36.14	62.92
24.08.2018	28.35	34.57	62.92
24.09.2018	30.01	32.91	62.92
24.10.2018	31.77	31.15	62.92
24.11.2018	33.63	29.29	62.92
24.12.2018	35.60	27.32	62.92
24.01.2019	37.69	25.23	62.92
24.02.2019	39.90	23.02	62.92
24.03.2019	42.24	20.68	62.92
24.04.2019	44.71	18.21	62.92
24.05.2019	47.33	15.59	62.92
24.06.2019	50.10	12.82	62.92
24.07.2019	53.04	9.88	62.92
24.08.2019	56.15	6.77	62.92
24.09.2019	59.41	3.51	62.92

Pašpārbaudes tests

Atzīmē pareizo atbildi!

1. Izmantojot iespēju samaksāt kredītu pirms laika, atmaksājamā gala summa:

- samazinās ☐
- nesamazinās ☐
- nemainās ☐

2. Ja nevari atmaksāt kredītu:

- sazinies ar aizdevēju ☐
- nogaidi, varbūt finanšu situācija mainīsies ☐
- aizņemies pie cita aizdevēja, lai var segt kārtējo kredīta maksājumu ☐

3. Aizdevējs, kavēta kredīta atmaksas gadījumā, piemēro nokavējuma procentus par

- katru kavēto dienu ☐
- kavēto mēnesi ☐

4. Līgumsods tiek piemērots:

- tikai par kavētiem maksājumiem ☐
- par līguma noteikumu neievērošanu ☐
- abos gadījumos ☐

5. Parāda atguvējs ar parādnieku var sazināties:

- bez ierobežojumiem ☐
- tikai darba dienās no 8.00 līdz 21.00 ☐

4.

FINANŠU PLĀNOŠANA

Bagāts ir nevis tas, kam ir daudz, bet tas, kam pietiek.

Autors nezināms

NODARBĪBAS MĒRĶIS	Aktualizēt zināšanas un izpratni par budžeta plānošanas priekšrocībām un nepieciešamību veidot uzkrājumus.
NODARBĪBAS SASNIEDZAMIE REZULTĀTI	- Būs guvuši izpratni par to, kādas priekšrocības ir budžeta plānošanai un uzkrājumu veidošanai. - Zinās, kādas ir uzkrājumu veidošanas iespējas.
IZMANTOJAMĀS MĀCĪBU METODES	Pedagoga stāstījums, jautājumi un atbildes, piedāvātā videomateriāla analīze, reklāmu veidošana, datu analīze un salīdzināšana.
NEPIECIEŠAMIE RESURSI	Dators, projektors, interneta pieslēgums, darba lapas 4.1., 4.2. , izdales materiāls 4.1., 4.2.
NODARBĪBAS APRAKSTS UN NORĀDES UZ LIETPRATĪBU 7. 2. 3.	- Pedagogs piedāvā noskatīties videomateriālu – https://www.youtube.com/watch?v=95Qa85HQWxE - Izglītojamie veido reklāmas, izmantojot izlozētās tēmas, darba lapu 4.1. un izdales materiālu 4.1. - Pedagogs mājas darba uzdevumam piedāvā darba lapu 4.2. un izdales materiālu 4.2.
ATGRIEZENISKĀ SAITE	Izglītojamie vienā teikumā pamato nepieciešamību, plānot budžetu un veidot uzkrājumus.

4.1. Budžeta veidošana

Budžets ir ienākumu un izdevumu plāns noteiktam laikam, piemēram, vienam mēnesim. Katram cilvēkam vai ģimenei vajadzētu plānot savu budžetu. Tas ļautu ērtāk un brīvāk rīkoties ar naudu, kā arī veikt uzkrājumus. Jo precīzāk mēs zinām savus ienākumus un izdevumus, jo veiksmīgāk un efektīvāk varam rīkoties ar savu naudu.

KĀPĒC IR VĒLAMS PLĀNOT SAVU BUDŽETU?

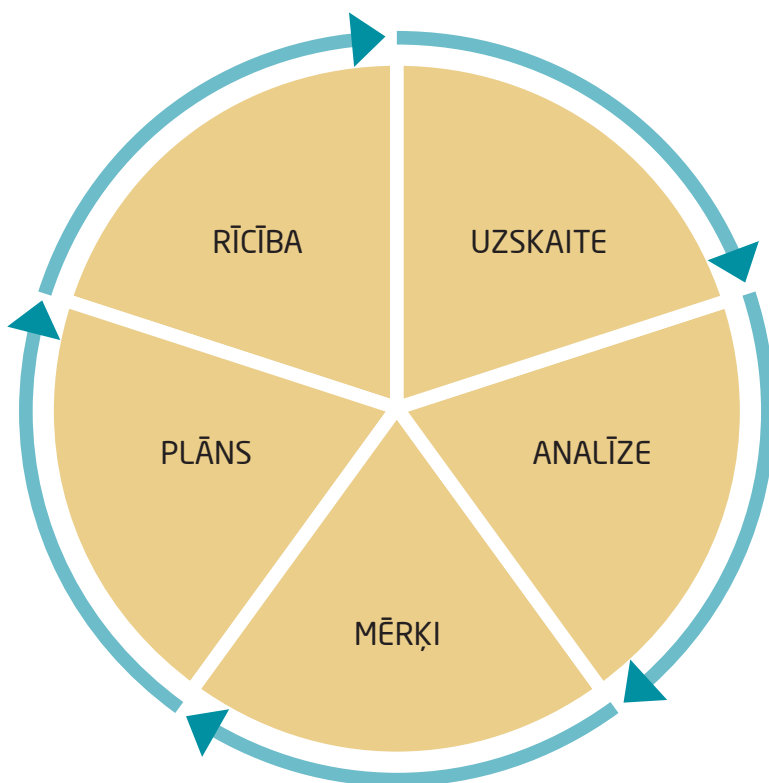
- Lai sekmētu atbildību par savu finanšu izlietojumu
- Lai netērētu vairāk nekā nopelna
- Lai veidotu uzkrājumus

Budžeta plānošana ir pietiekami grūta, jo ir saistīta ar sevis disciplinēšanu un ierobežošanu – ir jācenšas uzskaitīt visus savus ienākumus un pieturēties pie plānotiem tēriņu mērķiem.

Tomēr, tāpat kā trenējoties organisms pierod pie noteiktas fiziskās slodzes, tā arī, regulāri plānojot budžetu, šī nodarbe var kļūt par neatņemamu ikdienas sastāvdaļu, kas vairs nešķiet apgrūtināša. Budžeta plānošanai ir jāklūst par ieradumu!

Lai veidotu uzkrājumus, jābūt vēlmei uzkrāt noteiktam mērķim un jābūt brīviem naudas līdzekļiem, ko ik mēnesi atvēlēt šim nolūkam. Ja brīvu naudas līdzekļu ir maz vai tādu vispār nav, jāapsver, kur ikdienā var ietaupīt.

BUDŽETA PLĀNOŠANAS CIKLS

UZSKAITE

Budžeta plānošana ir jāsāk ar visu savu ienākumu un izdevumu uzskaiti un šo izdevumu sadalīšanu pa dažādām – paša izveidotām – kategorijām. Jābūt godīgam un jācenšas uzskaitīt pilnīgi visus ienākumus un izdevumus, lai varētu kontrolēt, kur paliek nauda. Zināšanas ir veiksmīgas budžeta plānošanas priekšnoteikums. Tikai tad, ja precīzi zināsi, cik daudz un kam tērē, varēsi pilnībā pārvaldīt savas naudas lietas. Nevienam no mums nevēlas saglabāt visus čekus un uzskaitīt katru pirkumu, ko mēs ikdienā veicam, bet to vajadzētu darīt. Var izmēģināt uzskaitīt visus ienākumus un izdevumus kādu laiku, piemēram, trīs mēnešus. Ja visi tēriņi (pirkumi un rēķinu nomaksa) veikti no norēķinu konta bankā, tad konta pārskatā ērti var apskatīt, kam nauda izdota. Bieži pie izdevumiem nepieskaitām nelielos tēriņus, piemēram, izdevumus par košļājamām gumijām, žurnāliem u.c. Tas jāpatur prātā!

ANALĪZE

Budžeta analīzes mērķis ir palielināt trešo budžeta komponentu – starpību starp ienākumiem un izdevumiem. Ir divi veidi, kā to izdarīt – vai nu palielināt ienākumus, vai samazināt izdevumus.

Analizējot budžetu, iespējams pamanīt, kurās pozīcijās ar finansēm var rīkoties taupīgāk un iekonomēto naudu izmantot citādi. Plānojot un analizējot ikmēneša budžetu, kļūst skaidrs, cik daudz var atļauties tērēt katrā pozīcijā. Zinot, cik naudas atvēlēts vienai pozīcijai, būs vieglāk nepārtērēt un iekļauties plānotajos mēneša limitos.

MĒRĶI

Ir jāapzinās, ka finanšu sakārtošana un budžeta plānošana ir regulārs un ilgstošs process, kurā ir nepieciešama motivācija, kādēļ to darām. Atbrīvošanās no parādiem, sakrāta nauda ceļojumam vai kādam konkrētam pirkumam ir labs mērķis.

Mērķim ir jābūt:

Konkrētam – lai formulētu konkrētu mērķi ir jāuzdod jautājums – ko es vēlos sasniegt? Kas man ir nepieciešams?

Nozīmīgam – mērķa nozīmīgums motivē tā sasniegšanu.

Sasniedzamam – tam ir jābūt pietiekami ambiciozam un tomēr reālam.

Noteiktā laikā paveicamam – ir jānosaka konkrēts laika periods.

Vienkāršākais un efektīvākais veids, kā sevi motivēt plānot budžetu un veidot uzkrājumus, ir izmantot bonusu jeb sevis apbalvošanas metodi. Sasniedzot savus izvirzītos mērķus reizēm vajag sev piešķirt balvu, piemēram, kino apmeklējumu nedēļas nogalē ar draugiem. Budžeta plānošanai nav jābūt kaut kam ļoti grūtam un nepatīkamam. Tas var būt ļoti vienkāršs process, ja neuzstāda sev nereālus mērķus un drastiskus ierobežojumus, ko nemaz nespēj izpildīt. Jāpadara budžeta plānošana sev personiski nozīmīga un jāpiedomā par saviem izdevumiem. Tad naudas krāšana kļūs par ikdienas sastāvdaļu.

PLĀNS UN RĪCĪBA

Tikai plānojot budžetu, var uzzināt, cik naudas ir un ko var atļauties iegādāties. Plānojot var būt drošs, ka netērē vairāk, kā var atļauties. Svarīgi ir saprast, kuri izdevumi ir pastāvīgi katru mēnesi, bet kuras pozīcijas ir mainīgas un ietekmējamās. Jo, ja nopelnīt vairāk nav iespējams, tad, lai varētu ietaupīt un veidot uzkrājumus, ir jāsamazina izdevumi.

$$\text{LABKLĀJĪBAS FORMULA} = \text{IENĀKUMI} > \text{IZDEVUMI}$$

Budžeta plānošanai ir iespējams izmantot dažādus rīkus:

- Vienkāršākais – papīrs, pildspalva, kalkulators
- Banku piedāvātie rīki budžeta plānošanai
- Mobilās aplikācijas
- Sagataves, kas ir pieejamas *Microsoft Excel* formātā

MATERIĀLĀ NENODROŠINĀTĪBA

MATERIĀLI NENODROŠINĀTS cilvēks ir tad, ja viņš nevar atļauties vismaz **3 veida tēriņus** no šīm deviņām pozīcijām:

Avots: Centrālā statistikas pārvalde. Ienākumi un dzīves apstākļi Latvijā. 2015

4.2. Iespējas uzkrājumu veidošanai

Krājkonts

Ja vēlies sakrāt naudu kādam mērķim. Nauda būs nošķirta no ikdienas tēriņiem. Izmanto iespēju noslēgt regulāro maksājumu, tad algas dienā izvēlētajā summa automātiski no algas konta ieskaitīsies krājkontā.

Norēķinu konts

Var atvērt atsevišķu norēķinu kontu bez piesaistītas maksājumu kartes. Pirms rēķinu nomaksas ieskaiti tajā konkrētu summu, vari izmantot regulāro maksājumu, tad maksājumi notiks automātiski.

Skaidras naudas uzkrājums

Atliec ikdienā ietaupīto skaidro naudu īpašā krājkasītē vai glabā to kādā citā sev ērtā veidā. Šis gan ir viens no psiholoģiski grūtākajiem krāšanas veidiem, jo naudu var vienkārši iztērēt.

Dzīvības apdrošināšana ar uzkrājumu

Ja vēlies sakrāt lielākus naudas līdzekļus, kur vienlaicīgi tiek apdrošināta līguma slēdzēja dzīvība. Ir iespēja saņemt nodokļu atvieglojumus par veiktajām iemaksām. No 2018.gada minimālais līguma termiņš, lai varētu saņemt nodokļu atvieglojumus, ir 10 gadi.

Dzīvības apdrošināšana ar uzkrājumu bērnam

Uzkrājums, piemēram, bērna izglītībai, dzīvokļa iegādei. Jo agrāk sāksi veidot uzkrājumu, jo vairāk sakrāsi! Parasti līguma beigu termiņš sakrīt ar bērna pilngadību. Var saņemt nodokļu atvieglojumus par veiktajām iemaksām, un ir apdrošināta vecāku dzīvība.

Privātais portfelis

Ja vēlies reizē gan uzkrāt, gan investēt naudas līdzekļus finanšu tirgos saskaņā ar izvēlēto stratēģiju. Produkts ir piemērots tiem, kuri paši nevēlas iesaistīties finanšu tirgus jautājumos, jo ieguldījumus pārvalda profesionāli ieguldījumu speciālisti. Var saņemt nodokļu atvieglojumus par veiktajām iemaksām.

4.3. „Drošības spilvens”

Finansiālais „drošības spilvens” ir nauda, kas domāta neparedzētiem gadījumiem, piemēram, darba zaudēšana, veselības problēmas, neparedzēti pirkumi. Uzkrātais „drošības spilvens” palīdzēs saglabāt līdzšinējo dzīves līmeni un neieslīgt parādos. „Drošības spilvenam” vajadzētu būt 3 – 6 mēnešu ienākumu apmērā. Tā kā rezerves naudas līdzekļi domāti pēkšņu vajadzību segšanai, svarīgākais, lai tiem varētu ātri piekļūt bez papildu izmaksām. Jo mazāki mēneša ienākumi, jo svarīgāka ir „drošības spilvena” esamība.

Naudu „drošības spilvenam” var uzkrāt dažādos veidos, piemēram krājkontā, norēķinu kontā, kā arī veidojot skaidras naudas uzkrājumus.

Apdrošināšana arī ir daļēja „drošības spilvena” veidošanas sastāvdaļa. Var apdomāt iespējas apdrošināties, piemēram, veikt *Kasko* apdrošināšanu savai automašīnai, nekustamā īpašuma apdrošināšanu, nelaimes un dzīvības apdrošināšanu u.tml. It sevišķi tas nepieciešams, ja nav uzkrāts „drošības spilvens” vai, ja nevēlies uzkrātos līdzekļus izlietot pēkšņu negadījumu novēršanai.

4.4. Uzkrājumi noteiktam mērķim

Mums katram ir savi plāni un sapņi, ko vēlamies sasniegt. Tie var būt arī tādi, kuru realizēšanai nepieciešami lielāki naudas līdzekļi, piemēram, ceļojums, laba fotoaparāta iegāde, ziemas mētelis, sava vai bērna izglītība u.tml. Ja vien to iegāde nav steidzama, vislabāk šādiem mērķiem nepieciešamos līdzekļus krāt pakāpeniski ilgākā laika posmā. To var darīt gan paralēli krāšanai „drošības spilvenam”, gan tad, ja nauda neparedzētiem gadījumiem jau sakrāta.

Noteiktam mērķim var krāt, izmantojot dažādus uzkrāšanas veidus, piemēram, krājkontu, dzīvības apdrošināšanu ar uzkrājumu, kā arī dzīvības apdrošināšanu ar uzkrājumu bērnam u.c.

Katrai bankai produktu nosacījumi var atšķirties. Pirms izvēlies sākt krāt, noskaidro visus jautājumus.

4.5. Uzkrājumi pensijai

Kopš 2001.gada jūlija Latvijā darbojas trīs līmeņu pensiju sistēma, kas ietver 1. līmeni (valsts obligātā nefondēto pensiju shēma), 2. līmeni (valsts fondēto pensiju shēma) un 3. līmeni (privātā brīvprātīgā pensiju shēma).

Sistēmas darbības galvenais princips: jo lielākas sociālās iemaksas tiek veiktas šodien, jo lielāka pensija būs rīt. Visu trīs līmeņu vienlaikus pastāvēšana nodrošina pensiju sistēmas stabilitāti, jo samazina katra līmeņa iespējamās demogrāfiskos vai finansiālos riskus. **Pensiju 1. līmenī** ir iesaistīti visi sociālās apdrošināšanas iemaksu veicēji. Veiktās iemaksas tiek izmantotas, lai izmaksātu vecuma pensijas esošajai pensionāru paaudzei.

Pensiju 2. līmenis ir valsts fondētā jeb uzkrājošā pensiju shēma – iespēja palielināt savu pensiju, daļu sociālās apdrošināšanas iemaksu novirzot profesionālam līdzekļu pārvaldītājam, kas tos investē vērtspapīros un gādā par peļņu.

Uzkrātā pensijas kapitāla apmērs ir atkarīgs ne vien no algas lieluma un sociālo iemaksu likmes, bet arī no izvēlēta līdzekļu pārvaldītāja, ieguldījumu plāna un dalības ilguma šajā pensiju līmenī.

Pensiju 3. līmenis ir iespēja brīvprātīgi veidot papildu uzkrājumus savai pensijai. Tas nozīmē, ka papildus pensiju sistēmas 1. un 2. līmenim individuāli vai ar sava darba devēja starpniecību daļu ienākumu vari brīvprātīgi ieguldīt kādā no privātajiem pensiju fondiem. Tā ir iespēja parūpēties par savām vecumdienām, regulāri veicot iemaksas ilgākā laika posmā. Laika gaitā veidotais uzkrājums kalpos par papildinājumu valsts garantētajai pensijai. Naudas summa, ko persona un/vai darba devējs regulāri iemaksā pensiju fondā, tiek ieguldīta dažādos vērtspapīros, un atkarībā no izvēlētas ieguldījumu stratēģijas, vispārējās situācijas finanšu tirgos, kā arī līdzekļu pārvaldītāja darbības, nodrošina atbilstošu ieguldījuma atdevi.

Latvijas vēstnesis.

Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/skaidrojumi?id=284861>

SEŠI IEMESLI, KĀPĒC IZVĒLĒTIES PENSIJU 3. LĪMENI

Dzīves kvalitāte

Ar valsts pensiju noteikti nepietiks, lai saglabātu iepriekšējo dzīves kvalitāti arī pensijas gados, kad vairs nebūs iespējams tik aktīvi strādāt un pelnīt.

Pelņa

Fondi, kas pārvalda pensiju 3. līmeni, naudu iegulda ekonomikā. Nauda pelna naudu.

Naudas pieejamība

Nauda ir pieejama pēc 55 gadu vecuma sasniegšanas. Nosacījums izveidots tādēļ, lai īstermiņa naudas problēmas netiktu risinātas uz vecumdienu rēķina.

Nodokļu atvieglojumi

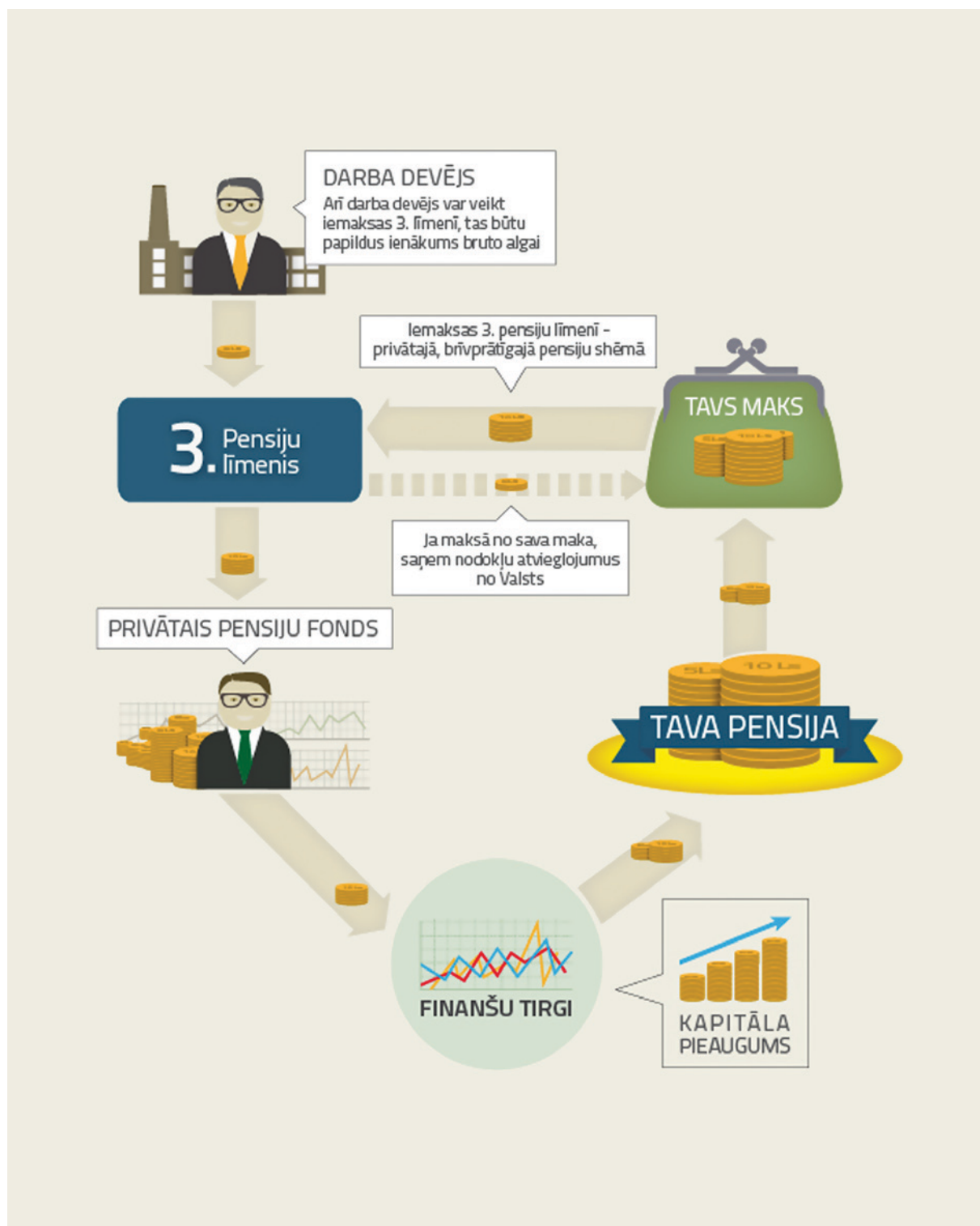
Pensiju 3. līmeņa uzkrājējus atbalsta likumdošana, piemērojot nodokļu atvieglojumus (ir iespējams saņemt pārmaksāto iedzīvotāju ienākumu nodokli par summu, kas iemaksāta pensiju 3.līmeņa uzkrājumā).

Drošība

Fonda līdzekļi ir nodalīti no pārvaldnieka vai bankas līdzekļiem, līdz ar to gadījumā, ja ir krīze bankai, kura izplata fondu, vai kādi citi satricinājumi, tie tieši neietekmē fonda vērtību.

Mantošana

Pensiju 3. līmenī uzkrāto naudu var mantot pēcnācēji, arī uzkrājējam nesaņiedzot 55 gadu vecumu.

Mana pensija.

Pieejams: <http://www.manapensija.lv/lv/pensiju-3-limenis/3-pensiju-limenis/>

4.6. Brīvo līdzekļu investēšana

Ja ir nodrošināts „drošības spilvens”, ir uzkrāti līdzekļi neparedzētiem un plānotiem pirkumiem, atlikušo naudu var novirzīt akcijās un fondos ar mērķi gūt peļņu. Ir dažādas iespējas, kā ieguldīt naudu, piemēram, akcijās, obligācijās, termiņdepozītos, ieguldīt fondos.

Finanšu instrumenti jeb produkti

Tos tirgo (veido, pērk un pārdod) finanšu tirgos: tie ir parāda vērtspapīri (vekseli, valsts parādzīmes, obligācijas, ķīlu zīmes u.c.), kapitāla vērtspapīri (akcijas, ieguldījumu apliecības u.c.), valūtas un atvasinātie finanšu instrumenti (iespēju līgumi, termiņlīgumi u.c.), kā arī „produkti”, kas netiek tirgoti (noguldījumi, kredīti, daļas kapitālsabiedrībās, apdrošināšanas līgumi, pensiju fondu apliecības u.c.).

Privātie pensiju fondi

Pastāv divu veidu privātie pensiju fondi: slēgtie, kas paredzēti fondu dibinātāju (uzņēmumu) darbiniekiem, un atklātie, par kuru daļībniekiem var kļūt jebkura privātpersona tieši vai ar darba devēja starpniecību.

Termiņdepozīts

Viskonservatīvākais ieguldīšanas veids, jo ir fiksēta procentu likme un līguma darbības termiņš. No visiem naudas investēšanas veidiem šis ir visdrošākais veids, tomēr arī peļņas iespējas ir viszemākās.

Akcija

Vērtspapīrs, kas apliecina īpašuma daļu kādā uzņēmumā un tiesības uz dividendi vai cita veida ienākumu. Akciju turētājs jeb akcionārs ir šā uzņēmuma līdzīpašnieks. Publisko akciju sabiedrību akcijas tiek tirgotas biržā, un to cena mainās atkarībā no pieprasījuma un piedāvājuma, kā arī no uzņēmuma darbības rādītājiem un citiem faktoriem.

Obligācija

Vērtspapīrs, kas dot īpašniekam tiesības katru gadu saņemt no emitenta garantētu ienākumu iepriekš fiksētas procentu likmes apjomā, bet pēc zināma laika – obligācijas nominālvērtību.

Ieguldījumu fonds

Reģistrēta un uzraudzīta struktūra, kurā tiek apkopoti vairāku desmitu, simtu, tūkstošu ieguldītāju līdzekļi, kuri vienotas stratēģijas ietvaros tiek izvietoti noteiktos finanšu tirgus segmentos – akcijās, obligācijās, nekustamajā īpašumā utt. Šāda līdzekļu apvienošana ļauj optimizēt izmaksas, minimizēt riskus, sadalot līdzekļus vairākos vērtspapīros, paver pieeju citādi nepieejamiem tirgiem un ļauj nolīgt profesionālu aktīvu pārvaldītāju, kura uzdevums ir maksimizēt ieguldīto līdzekļu atdevi.

Populārākie fondu veidi

Naudas tirgus fondi, akciju fondi, jauktie fondi. Ir arī citu fondu veidi (hedžfondi, nekustamo īpašumu fondi u.c.). Ieguldījumu fondi ir domāti cilvēkiem, kuriem investīcijas nav pamatnodarbošanās vai hobijs, bet kuri tomēr vēlas ieguldīt finanšu tirgos.

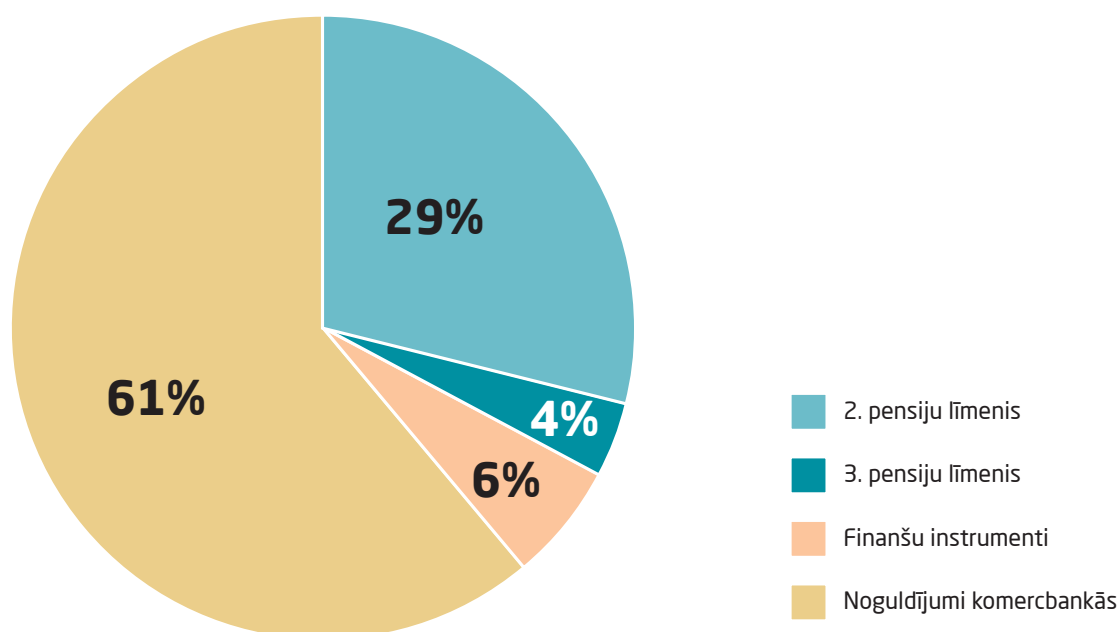
4.7. Mājsaimniecību uzkrājumi

FKTK, vērtējot Latvijas mājsaimniecību finanšu ilgtspēju, ir apkopojusi mājsaimniecību kopējo uzkrājumu apmēru 2016. gadā, kas sasniedzis 9,6 mljrd. eiro.

Pērnā gada laikā uzkrājumi kopumā auguši par 1,0 mljrd. eiro, kas ir straujākais pieaugums pēdējo četru gadu laikā.

Noguldījumi komercbankās veido mājsaimniecību uzkrājumu lielāko daļu, gada laikā tie palielinājušies par 8,9%, un 2016. gada beigās sasniedza 5,86 mljrd. eiro. Mājsaimniecību kopējos uzkrājumos ietilpst noguldījumi Latvijas komercbankās, ieguldītie līdzekļi pensiju sistēmas 2. un 3. līmenī (privātajos pensiju fondos) un finanšu instrumenti.

MĀJSAIMNIECĪBU UZKRĀJUMI 2016.GADA BEIGĀS

Finanšu un kapitāla tirgus komisija.

Pieejams: <http://www.fktk.lv/lv/mediju-telpa/pazinojumi-masu-informacijas-l/2017/6402-majsaimniecibu-ilgtspeja-nostiprinas-uzkrajumi-augusi-par-1-mljrd-eiro.html>

Darba lapa 4.1.

Darba grupu pārstāvji izlozē reklāmas tēmu.

Veidojiet reklāmu un tās saturā iekļaujiet:

- Reklāmas nosaukumu
- 3–5 atslēgas vārdus par izlozēto tēmu
- Reklāmas saukli
- Reklāmas garums nedrīkst pārsniegt 1 minūti
- Reklāma tiek atraktīvi pasniegta, iesaistot visus darba grupas dalībniekus

Reklāmas tēma _____

Reklāmas nosaukums _____

Atslēgas vārdi _____

Reklāmas sauklis _____

Izdales materiāls 4.1.

Izlozei piedāvātās tēmas

Pensiju 2. līmenis

Budžeta plānošana

Akcijas

Mērķu izvirzīšana

Skaidras naudas uzkrājums

„Drošības spilvens”

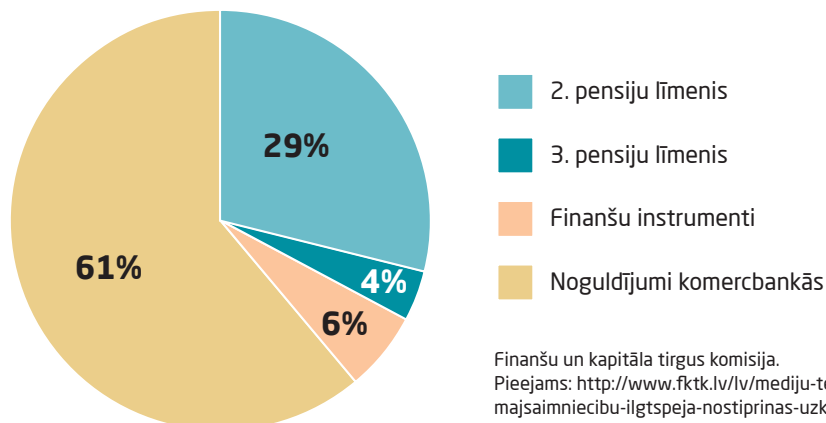
Vērtēšanas kritēriji reklāmai

Kritērijs	Punkti izpildīts – 2 / izpildīts daļēji – 1 / nav izpildīts – 0
Reklāmas nosaukums	
Ir 3–5 atslēgas vārdi par izlozēto tēmu	
Reklāmas sauklis	
Reklāmas garums nepārsniedz 1 minūti	
Iesaistīti visi grupas dalībnieki	
Reklāma ir atraktīvi pasniegta	
Kopējais punktu skaits	

Darba lapa 4.2.

Izpēti informāciju par mājsaimniecību uzkrājumu veidošanas paradumiem Latvijā!

MĀJSAIMNIECĪBU UZKRĀJUMI 2016.GADA BEIGĀS

Kā tu veidotu savus uzkrājumus? Pamato atbildi!

Izveidojiet klases kopīgo infografiku par mājsaimniecību uzkrājumu veidošanas paradumiem!

Izdales materiāls 4.2.

IETEIKUMI BUDŽETA PLĀNOŠANAI

Izvērtē savu personisko budžetu!

Atrodi pozīcijas, kurās tērē visvairāk, izvērtē, cik pamatoti ir šie tēriņi.

Prognozē savus tēriņus!

Atzīmē savus regulāros, obligātos maksājumus, kā arī prognozē papildu izdevumus – dzimšanas dienas, izklaides pasākumi, ceļojumi.

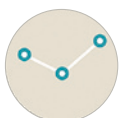
Izvēlies mērķi, kam gribi sakrāt!

Atlicini katru mēnesi kaut nelielu summu savu mērķu realizēšanai.

Krāj regulāri!

Regulāri, kaut ar nelielu naudas daudzumu veido uzkrājumus, regularitāte un pacietība ilgtermiņā noteikti atmaksāsies!

Esi neatlaidīgs!

Var gadīties, ka sasniegt mērķi izdosies ne ar pirmo reizi, taču svarīgi ir nepadoties un mēģināt atkal.

Plāno savu budžetu!

Zini precīzi, cik izdevi un cik saņēmi, tā saprotot, vai nav bijuši pārāk lieli nevajadzīgi izdevumi, kā arī to, cik naudas vari ietaupīt.

Ievies prioritātes!

Sāc ar tām lietām un pakalpojumiem, kas tiešām ir nepieciešami. Ja būs kārdinājums nopirkt kaut ko kārotu, bet dārgu, pārskati sarakstu un parēķini, vai pēc tam varēsi segt nepieciešamos izdevumus.

Vispirms samaksā rēķinus!

Pēc tam domā par pārējiem izdevumiem. Vienmēr paturi prātā, ka slikta kredītvēsture var negatīvi ietekmēt nākotnes plānus, tāpēc – vispirms samaksā rēķinus, tad atliec naudu ēdienam un sabiedriskajam transportam. Pārdomā, vai nav gaidāmi kādi svarīgāki izdevumi tuvākajā laikā, piemēram, ziemas mētelis, un tikai tad izmanto naudu atpūtai un izklaidei.

Taupi naudu!

Nekad netērē vairāk nekā nopelni. Ja pelni vairāk, atliec naudu negaidītām situācijām – ja tādā brīdī nāksies naudu aizņemt, tas izmaksās dārgāk, bet paša iekrājums būs nenovērtējams atbalsts.

Iemācies pateikt – nē!

Zini savas prioritātes un atsakies no izdevumiem, kas tās apdraud.

A/S SEB banka.

Pieejams: [http://www.seb.lv/info/jauniesi/finansu-planosana-patstavigai-dzivei?field_category_tid\[0\]=5247&date_filter\[value\]\[year\]=2017&date_filter\[value\]\[month\]=](http://www.seb.lv/info/jauniesi/finansu-planosana-patstavigai-dzivei?field_category_tid[0]=5247&date_filter[value][year]=2017&date_filter[value][month]=)

Vērtēšanas kritēriji argumentētajai esejai

Punkti / Kritēriji	1	2	3
	Saturs un organizācija (iegūtais punktu skaits jāreizina ar 2)	Argumentu pamatojums	Fakti un likumsakarības
3	Saturs pilnībā atbilst tēmai. Domas izklāstītas skaidri, formulēta galvenā ideja	Izklāstot viedokli, argumentācija balstās uz atbilstošiem faktiem	Korekts faktu lietojums, ir atklātas likumsakarības
2	Saturs pamatā atbilst tēmai. Apraksts vispārīgs, bet izklāsts loģiski organizēts	Izklāstot viedokli, argumenti vai pretargumenti ir vispārīgi, nepārliciecināši	Faktu lietojumā pieļautas dažas nebūtiskas kļūdas
1	Apraksts primitīvs, vāji organizēts informācijas izklāsts	Viedoklis izklāstīts fragmentāri, nepārliciecināša argumentācija	Minēti daži fakti
0	Neatbilst tematam. Tālāk nav vērtējams	Nav viedokļa un argumentācijas	Nav minēti atbilstoši fakti un likumsakarības
Maksimālais punktu skaits: 12			

5. Izmantotie resursi

1. AS SEB BANKA

Pieejams:

<https://www.seb.lv/kreditu-un-lizings/kreditu-ikdienai/paterina-kredits/paterina-kredita-kalkulators>

(skatīts 2.10.2017.)

2. AS SWEDBANK

Pieejams:

<https://www.swedbank.lv/private/investor?language=LAT>

(skatīts 17.09.2017.)

Pieejams:

<https://www.manasfinanses.lv/nakotne/pensiju-3-limenis-63>

(skatīts 27.09.2017.)

Pieejams:

<https://www.swedbank.lv/private/investor/funds/allFunds/fundABC>

(skatīts 2.10.2017.)

Pieejams:

<https://www.swedbank.lv/private/planner?language=LAT>

(skatīts 23.10.2017.)

3. Eiropas Patērētāju informēšanas centrs

Pieejams:

<http://www.pratigais-pateretajs.percgudri.lv/game/start>

(skatīts 22.10.2017.)

4. Latvijas Banka

Pieejams:

<https://www.bank.lv/temas/kreditu-registrs/520-kreditu-registrs/9695-kas-jazina-par-kreditu-registru-infogra>

(skatīts 27.09.2017.)

5. Latvijas sabiedriskie mediji

Pieejams:

<http://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/ptac-soda-bigbank-par-bezatbildigu-kreditu-reklamu.a75576/>

(skatīts 15.09.2017.)

6. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

Pieejams:

<http://www.ptac.gov.lv/lv/content/finansu-pakalpojumi>

(skatīts 15.09.2017.)

Pieejams:

http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/2013.07.01.lemums_apk_izraksts-2.pdf

(skatīts 15.09.2017.)

Pieejams:

http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/docs/fin_vadlinijas_komercprakse.pdf

(skatīts 29.09.2017.)

7. SIA VIVUS

Pieejams:

<https://www.vivus.lv/>

(skatīts 22.09.2017.)

Piezīmes

[illegible]

[illegible]

ATBILDĪGA
AIZŅEMŠANĀS

PIETEIKŠANĀS
KREDĪTAM

KREDĪTA
ATMAKSA

FINANŠU
PLĀNOŠANA